

ספר 'גם אני אודד'

על עניני
כניסת כהנים לציון
הרשב"י

עזרי מעם ה'
גמליאל הכהן רבינוביץ
מח"ס "גם אני אודד"
ו"פרדס יוסף החדש" על המועדים

ערב ל"ג בעומר תשע"ח

ספר 'גם אני אודד'

על עניני
כניסת כהנים לציון הרשב"י

עזרי מעם ה'
גמליאל הכהן רבינוביץ
מח"ס "גם אני אודד"
ו"פרדס יוסף החדש" על המועדים

ערב ל"ג בעומר תשע"ח

ובסופו מאמר ימי ספירת העומר והעבודה שבהם
ורמזים בימי ספירת העומר
מידידי הרה"ג רן יוסף חיים מסעוד אביחצירא שליט"א

הוספות והארות והערות יתקבלו בברכה ובשמחה

בכתובת דוא"ל : 7128536@gmail.com

תזכו למצוות

גמליאל הכהן רבינוביץ

טלפון : 0527128536

יתקבלו תגובות בברכה

גם במערכת מרי"ח ניחוח

בדוא"ל : rantorah@gmail.com

הקדמה

שמח לבי ותגל נפשי עד מאד שזכיתי כעת להוציא לאור ספרי **"גם אני אודך"**, על עניני כניסת כהנים לציון **הרשב"י**, שנהוג אצלנו במשפחה להיכנס לתוך ציון **הרשב"י**, והמעין כאן בספר ימצא ב"ה מקורות נאמנים לכך. ובוודאי שזכותא **דרשב"י** יעמוד לנו ולזרענו ולזרע זרענו מעתה ועד עולם ולנצח שנצליח בכל דרכינו לאורך ימים ושנים טובות לעשות רצונו בלב שלם בשמחה וכל טוב לעולם ועד. אמן כן יהיה רצון.

והנני מודה לידידי עוז הגה"צ רב פעלים לתורה וכו' מגדולי מזכי הרבים בלעה"ר, כש"ת **רבי רן יוסף חיים מסעוד אביחצירא שליט"א** על עזרתו הרבה בסידור הספר לדפוס ברוב פאר ב"ה. ובזכות מכתבו הראשון שכתב לי בענין זה, זיכני הקב"ה לחבר כל החיבור הנפלא הזה.

והנה נראה ב"ה שניצוץ **הרשב"י** יש בכל יהודי שמתאמץ ללמוד תורה בקדושה ובפרישות, ולכן נראה לרמז במילה "מירון", גם שמו ופעלו הטוב של ידידי הנ"ל **ריחמ"א שליט"א**, שהנה "מירון" ראשי תיבות: "ר'בי ר'ן יוסף מ'סעוד מ'זכה ו'יעוד נ'פלאות". [אפשר להשתמש באות אחת לכמה מילים שמתחילים באותו האות, כידוע].

והנני בתפילה לקוב"ה שכל אלו התפילות שמתפללים ישראל בציון **הרשב"י**, שטורחים מאד להגיע לציונו הקדוש, יתקבלו לרחמים ולרצון לפני אדון כל. ולמען לא ניגע לריק. ח"ו.

וכבר רמזתי פעם ב"ה, שהנה "מירון", ראשי תיבות: "מ'מרום י'עורר ר'חמים ו'יחסדים נ'פלאים".

והנה **אאמו"ר הגה"צ רבי אלחנן יעקב דוד שליט"א** ב"ה הוציא לאור כמה קונטרסים נפלאים מאד בשם "כאור החמה מזהיר", ושם הביא ליקוטים נפלאים מאד בשבח **הרשב"י** ומעלתו האדירה. ואכמ"ל.

ובקרוב נזכה לגאולה השלימה בכללות ובפרטות אמן כן יהיה רצון

בברכת כהנים באהבה כעתירת

גמליאל הכהן רבינוביץ

מח"ס "גם אני אודך"

ו'פרדס יוסף החדש" על המועדים

כניסת כהנים לקברו של הרשב"י זיע"א

ומנהגו של הרה"ג גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א בזה

בס"ד

לכבוד ידידי היקר החשוב והנעלה לשם ולתהלה הרה"ג גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א !

אחדשכתה"ט כנאה וכיאה באהבה רבה !

ראיתי בשו"ת השואל ח"א (עמ' ק) של הרה"ג מרדכי ציון שליט"א, שכת"ר כתב שמו"ר זקנו הגאון רבי לוי רבינוביץ זצ"ל היה נכנס למערת הרשב"י. וכן במשפחתו עולים בכללות לקבר הרשב"י. ורציתי לדעת מה מנהגו של כת"ר בענין זה האם הוא גם כן עולה לקבר של רשב"י. והאם לא חושש למראית עין למי שמכירו ואינו יודע את ההלכה שיש הסוברים שמותר להכנס לקבר הרשב"י.

והאם יש לכת"ר איזה עובדה מעניינית על עליית מו"ר זקנו רבי לוי זיע"א לקבר הרשב"י או איזה התבטאות שאמר בענין זה.

בברכת התורה ולומדיה

רן יוסף חיים מסעוד אביחצירא

תשובתו אלי:

להגה"צ ידידי עוז ריחמ"א שליט"א

שמחתי ממכתבו הנפלא בס"ד

אני גם נוהג ליכנס לקבר רשב"י כמנהג אבותי, אם אני לא ייכנס לקבר רשב"י, אני מכריז כביכול בקול שאבותי וזקני הכהנים, הגדולים בתורה ובצדקות, לא היו נוהרים ח"ו באיסור של טומאת מת. וכעין ששמעתי פעם על אחד מגדולי ישראל שבמוצאי שבת לא החמיר כזמן ר"ת, ואמר שאם יחמיר על עצמו, נמצא שמוציא לעז על אבותיו הקדושים שחיללו שבת ח"ו, שלא חיכו לזמן של ר"ת. [אני כן מחמיר לחכות על זמן ר"ת].

והנה אין בעיה של מראית עין, שהרי יש אלפי כהנים שנכנסים לקבר רשב"י, וגם עושים שם ברכת כהנים. ויש מהם גדולי ישראל ואדמו"רים ורבנים חשובים מאד שהם כהנים ונכנסים לקבר רשב"י. וגם יצא לאור כמה ספרים להוכיח ההיתר והמסורת של הכהנים ליכנס לקבר רשב"י, ולפני כמה שנים הוציא לאור ידידי הגה"צ רבי יוסף קדיש ברנדסדורפר שליט"א ספר שלם (שלשה מאות חמישים עמודים) בשם "חזקת טהרה" שם מוכיח שאפילו בלי מסורת, אלא ע"פ ההלכה מותר לכהנים ליכנס שם. ע"ש.

אא"ז הגה"צ הגר"ל רבינוביץ בעל "מעדני השלחן" זיע"א אמר לי שאביו הגה"צ רבי גמליאל הכהן רבינוביץ [רפפורט] זיע"א, היה אדם מורם מעם, וגם זכה לגילוי אליהו הנביא, והיה מדקדק גדול בהלכה, [כמבואר באריכות בספר הנפלא "תפארת בנים" שהוציא לאור אאמו"ר הגה"ח רבי אלחנן יעקב דוד שליט"א, וכעת נדפס גם בספר "עובדות דרבי לוי" בסופו, ע"ש. ואכמ"ל], ולכן סומך עליו בלי עוררין.

וכיון שהיה לו מסורת שנכנסים לקבר רשב"י, לא רצה זקני בעל "מעדני השלחן" לשמוע כלל דיעות אחרות בענין זה.

ואני שמעתי מכ"ק מרן אדמו"ר בעל "חוקי חיים" משומרי אמונים זיע"א שכהן שאין לו מסורת ליכנס לקבר רשב"י, צריך באמת להחמיר מדין ספיקא דאוורייתא לחומרא, אולם מי שיש קבלה ומסורת מאבותיו שנכנסים הכהנים לקבר רשב"י, בוודאי שיכול לסמוך על זה. זכותו של רשב"י יגן עלינו ועל כל ישראל לכתובה וחתימה טובה וכל טוב לעולם ועד.

ואמרתי פעם בדרך רמז בס"ד שהנה "מירון" ר"ת "מ'מרום י'עורר ר'חמים ו'יחסדים נ'פלאים". אמן כן יהיה רצון.

בברכת כהנים באהבה כעתירת

גמליאל הכהן רבינוביץ

מח"ס "גם אני אודך"

ו"פרדס יוסף החדש" על המועדים.

ידידי היקר הרה"ג שליט"א כתב לי על הדברים הנ"ל, וז"ל:

דודו הרה"ג ר' גמליאל רבינוביץ שליט"א מספר שאביו בעל מעדני השלחן היה נוהג להתפלל בר"ה אצל רבי שמעון ופעם טען לו כהן אחר שאינו נכנס ובגלל שבנו רואה שר' לוי נכנס הרי הוא ג"כ נכנס ומאז הפסיק לנסוע למירון, ועתה בקובץ "עץ חיים" ראיתי תשובה מבעל תשובות והנהגות שיש קפידא לא לברך שם ברכת כהנים.

ידידי היקר הרה"ג גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א הגיב על הדברים של הרה"ג..... שליט"א, וז"ל:

לכבוד הגה"צ ריחמ"א שליט"א

הנה ידידי הגה"צ רבי שליט"א

כתב בגליון הקודם, וז"ל:

גם אני אודך – דודו הרה"ג ר' גמליאל רבינוביץ שליט"א מספר שאביו בעל מעדני השלחן היה נוהג להתפלל בר"ה אצל רבי שמעון ופעם טען לו כהן אחר שאינו נכנס ובגלל שבנו רואה שר' לוי נכנס הרי הוא ג"כ נכנס ומאז הפסיק לנסוע למירון, ועתה בקובץ "עץ חיים" ראיתי תשובה מבעל תשובות והנהגות שיש קפידא לא לברך שם ברכת כהנים. עכ"ל.

הנה הסיפור מדודי הגה"צ רבי גמליאל שליט"א אני יודע שכמה כבר פירסמו סיפור זאת בשמו, וכששאלתי אותו אם אמת סיפור זה, אמר לי להדי"ם, [= לא היו דברים מעולם] ואגב, גם דודי הגה"צ שליט"א נכנס למירון ללא שום חשש, כי כן נהג אביו - זקני זיע"א, חוץ מהשנים האחרונות בחייו שלא נסע מחמת חולשה ל"ע.

ומה שכתב בענין ברכת כהנים אצל רשב"י זיע"א. אין להתעלם שכל שבת יש שם מנינים רבים עם כהנים שמברכים שם ברכת כהנים ויש גם רבנים גדולים ואדמורי"ם שהם כהנים ועושים שם ברכת כהנים וידעתי שיש בזה מחלוקת גדולה וחריפה מאד אולם לנו במשפחה המסורת ליכנס למירון ויש גם ספרים שלמים שהוכיחו שמותר לכהנים ליכנס לקבר רשב"י ללא שום חשש, וכל אחד יעשה כרבותיו.

בברכת כהנים באהבה כעתירת

גמליאל הכהן רבינוביץ

מח"ס "גם אני אודך"

ו"פרדס יוסף החדש" על המועדים.

ידידי היקר הרה"ג משה פרץ שליט"א (מקסיקו) כתב על הנ"ל, וז"ל:

בענין כהנים בקבר הרשב"י - על' בדברי הרמ"ז ז"ל בס' תהלתו בפי (עמ' נט ובהנד"מ עמ' קיב. וע"ע בהנד"מ עמ' רטז והלאה), ובקו' תל תלפיות (תמוז תשע"ג עמ' רפו), ובקו' מרי"ח ניחוח (גליון קפח עמ' יט). ובקובץ אור ישראל (גליון מא עמוד ח והלאה) האריך להביא מדברי האחרונים בענין אם מותר לכהנים להשתטח בקברי צדיקים, וכן בענין קבר רשב"י בפרט.

עוד כתב ידידי היקר הרה"ג שליט"א, על מה שכתב הרה"ג גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א, וז"ל:

ולענין ברכות כהנים במערה כתב שכך הוא בכל שבת ושבת וכו', ולכאורה כוונתו שאינו מזיק ואולי אף מועיל, ובזה לא שייך להתווכח וכמו לענין עישון.

עוד בענין מנהג א"ז הגה"צ רבי לוי הכהן רבינוביץ זיע"א

בעל "מעדני השלחן" אצל קבר רשב"י במירון

לכבוד הגה"צ רבי ריחמ"א שליט"א

הנה ידידנו הגה"צ רבי שליט"א

כתב בגליון פרשת בראשית תשע"ח, וז"ל:

מה שכתב הרה"ג ר' גמליאל רבינוביץ שליט"א ששאל את דודו על המעשה ואמר לו להד"ם, מעשה זו הובא בגליון טיב הקהילה פסח תשע"ה והועתק בספר אשכבתיה דרבי לוי עמוד קע"א, וגם שמעתי אותו מפי דודו בעצמו, ובודאי מי שישמע את כל שיחותיו בקול הלשון ימצאנה כמה פעמים, ומה אעשה שיש מעשיות כאלו בעוד גדולים בזמנינו שאומרים אח"כ להד"ם, וכדי ללמד זכות אפשר לומר שאם הם שומעים איזה פרט והוספה לא נכונה אומרים מיד להד"ם ולא מפרשים ומתווכחים. עכ"ל. [וזה בהמשך למכתבים בענין זה בשני גליונות הקודמים של מרי"ח נרח"ח] כפי שיראה המעיין שם]

הנה אין לי טענות כלל על ידידי הרב שליט"א שהשמיט בלי כוונה מיוחדת, קטע שלם מהסיפור שם, ובקטע זה משתנה כל הענין וכפי שאבאר לקמן בס"ד כי על פניו כשקוראים רגיל הסיפור בקצרה כפי שציין הרב נראה לכאורה שזקני בעל מעדני השלחן זיע"א לא נסע יותר למירון, אולם אם רואים טוב הקטע שהחסיר שם, רואים שהכל על מקומו יבוא בשלום, ומובן היטב מה שהמשיך זקני בעל מעדני השלחן זיע"א לנסוע כל השנים למירון ולהיכנס למערה, ועל זה אף אחד לא חולק, כי כולם ראו זאת, שאחרי הסיפור הזה היה יותר משלושים שנה שנסע כל שנה למירון, ולפעמים גם כמה פעמים בשנה, והנה הסיפור שהיה שם שאחד העיר לו שנסע לראש השנה למירון, ונכנס למערה, וטען המעיר לזקני שבגללו בניו שהם כהנים נכנסים למערה במירון, וזה איסור דאורייתא, וכשענה לו זקני שכך נהג אביו, טען המעיר האיד סומכים על אבא באיסורים דאורייתא, ואבי הג"ר אלחנן שליט"א אמר לי שהיה אז בשעת מעשה, ואמר לו אביו בעל מעדני השלחן אחרי שזה שהעיר הלך משם, שלא מבין מה הוא רוצה, הרי למה שלא נסמוך על אבא שהיה ירא שמים באיסורים דאורייתא, וכי על מי נסמוך, אם לא על מסורת אבות, ע"כ. ובאמת לא רצה זקני לנסוע בשנה אחרת לראש השנה, כי מי שהכיר את זקני זיע"א שהיה לו טבע שברח תמיד ממחלוקת וויכוחים, ולכן נמנע בפרהסיא, היינו לנסוע לראש השנה, שזה אצלו בפרהסיא מול זה האדם שהתווכח איתו בשנה הקודמת בראש השנה, אולם בשנה השלישית מאז שוב נסע לראש השנה, כי כבר חשב שאותו אחד לא יתווכח שוב איתו, וכפי שאביא בסמוך הקטע שנשמט בטעות ממכתב של הרב ששם כתוב שלא רצה יותר לנסוע יותר בפרהסיא, והכוונה כנ"ל שלראש השנה הבא לא נסע, וכפי שביירתי זאת שוב אצל דודי ואבי שיחיו, אולם בשאר זמנים נסע תמיד ללא שום חשש ונכנס למערה, ולכן סיים שם בהמשך בקטע הזה שנשמט, ואביא בסמוך, כי כל אחד ינהג כמנהג אבותיו, ואמר שאביו ה"ה זקני הגה"צ רבי גמליאל זצ"ל, נכנס

למערה, ולכן גם נכנס, רק כאמור לא רוצה להתווכח, לכן אמר שכל אחד ינהג כמנהג אבותיו.

ויש הרבה תמונות שהוא בתוך המערה מתפלל, ושלחתי אחת מהתמונות למרי"ח ניחוח השבוע, וגם בשנת תשע"ג ביום כ"ד תמוז, יום הולדת שלו, רצה לנסוע, ולא הסתדר לנסוע, ולכן נסע למחרתו ביום כ"ה תמוז, וזה היה שנה וחצי לפני פטירתו, [כי עלה בסערה השמימה ביום שבת קודש, ביום ב' אדר תשע"ה], שעוד נסע ונכנס למערה, ואגב גם כמה חודשים לפני פטירתו, אמר שרוצה מאד לנסוע למירון, רק לא הסכימו המשפחה לקחתו מפני חולשתו הגדולה, ואפילו בשבועות האחרונים כשהיה בבית החולים, נכנס דודי הגה"צ רבי גמליאל שליט"א לבקרו, ואמר לו אבא, האם אתה רוצה לנסוע למירון, וענה בוודאי שאני רוצה, ואגב, פעם ראה הגאון רבי מאיר שטרן שליט"א רב מושב מירון, את אבי שיחיה מצלם את זקני בעל "מעדני השלחן" זיע"א שהוא מתפלל בפנים המערה, אמר לו הרב שטרן שליט"א אני בטוח שהתנא האלוקי רשב"י יעשה לכם טובה על זה, שאתם מנציחים לדורות שמותר לכהנים ליכנס לשם, וכידוע שהרב שטרן סובר שמותר לכהנים ליכנס לשם, ושמעתי גם שיש לו גם בן ת"ח שהוציא לאור ספר שלם על זה שמותר לכהנים ליכנס לשם, ויש עוד כמה ספרים שיצאו בענין זה שמותר לכהנים ליכנס לשם [ואיני מתעלם שיש גם ספרים נגד, שאין לכהנים ליכנס לשם, וכל אחד יעשה כמנהג אבותיו ורבותיו].

וגם יובן מאד המשך הנהגת בנו ה"ה דודי הגה"צ המקובל רבי גמליאל שליט"א שאפילו שהביא הסיפור הנ"ל, ב"טיב הקהילה" ממשיך לנסוע הרבה בלעה"ר למירון ונכנס למערה שם, ויש גם הרבה תמונות, וכן נוהג אבי הגה"צ רבי אלחנן שליט"א שנכנס למערה, וכן כל המשפחה ממשיכים במנהג זה.

והנה אשלח היום בל"ג מכתב ל"מרי"ח ניחוח" שכתב זקני בעל "מעדני השלחן" בענין כניסת כהנים למירון, בתאריך אור ליום ד' וארא כ"ז טבת תשע"ג, ושלח זאת להגאון רבי יוסף קדיש בראנדסדארפער שליט"א על ספרו "חזקת טהרה" ששם בספרו הנפלא הוכיח שע"פ הלכה מותר ליכנס לקבר רשב"י,

והנה אעתיק כאן הקטע שנשמט מעלון "טיב הקהילה" הנ"ל שהזכיר הרב שליט"א בקצרה וציין מקורו לספר שנעתק עלון זה בשלימות בספר "אשכבתא דרבי לוי" עמוד קע"א, ואעתיק כאן מילה במילה מכל הסיפור שם :

אבי מורי הגה"צ זצ"ל בעל 'מעדני השולחן', היה נוהג לנסוע לראש השנה אל הציון הקדוש במירון. בתקופה מסוימת חדל ממנהג זה, ולא היה נוסע בקביעות לשם. [אגב, הערת ג.ה.ר. גם כאן הלשון רק שלא נסע בקביעות, ולא שלא נסע כלל]. לשאלתי מדוע הפסיק מנהג יפה זה, גילה לי טעמא דמילתא. ניגש אלי במירון יהודי מבוגר, חסיד חשוב ונשוא פנים, סיפר אבי, והציג את עצמו בתור 'כהן מיוחס' ממשפחות המיוחסות שבכהונה, ואמר שבניו הצעירים 'פרחי כהונה' הנוסעים גם כן לראש השנה למירון, נכנסים אל תוככי המערה, מקום קבורת הצדיקים הקדושים רבי שמעון בר יוחאי ובנו רבי אלעזר ברבי שמעון זי"ע. כששאל אותם כיצד מתירים הם לעצמם להיכנס בפנים המערה, כאשר הוא היה מקפיד שלא להיכנס פנימה, רק להישאר על 'מרפסת הכהנים' שבחוץ. – ענו לו הם שאם הגה"צ רבי לוי הכהן רבינוביץ נוסע מדי שנה בר"ה למירון ונכנס בשופי אל המערה, הרי הדבר פשוט וברור שניתן לכהנים להיכנס פנימה!... האיש תבע נחרצות מאבי הגאון לדעת ולברר, מנין לקח לו ההיתר להיכנס אל תוך המערה. ענה לו אבי: מחמת שכן ראיתי את אבי הגאון הצדיק המקובל רבי

גמליאל הכהן רפופרט – רבינוביץ זצוק"ל גאב"ד קישענוב, שנכנס אל המערה פנימה, וכנראה היה כן בקבלה אצלו, שהכהנים נכנסים בתוך המערה. אך האיש לא נחה דעתו, והפטיר: "עם איסורים דאורייתא לא משחקים!"... ומאז החלטתי, אמר אבא, שאם מנסיעתי נגרם צער לאיש ישראל אינני נוסע עוד כך בפרהסיא ובפומבי, כדי שלא יעתיקו כהנים אחרים מהנהגתי, אלא ימשיך כל אחד כמנהג בית אבותיו בזה. ועל כיוצא בזה כתבו הפוסקים שלא לעזוב מנהג אבות, כמד"א (משלי, א, ח) "אל תיטוש תורת אמך". עכ"ל.

וכבר הסברתי היטב לעיל ביאור כל מעשה זה, והכל מובן היטב בס"ד אחרי שמובא כאן כל הסיפור בשלימות, ואין צורך לכפול הדברים.

והנה ידיעה חשובה עד מאד, שהנה עתה יצא לאור ספר "טיב הקהילה" שנה חמישית, של כל גליונות טיב הקהילה משנת תשע"ה, ושם השמיט לגמרי סיפור זה הנ"ל, ואמר לי דודי הגה"צ רבי גמליאל שליט"א שהשמיט סיפור זה מפני שאפשר להוציא מסיפור זה שכביכול לא נסע בעל מעדני השלחן זיע"א בפרהסיא למירון, והרי כן נסע כל השנים, ולכן במקום לפרש כל מה שפירשתי לעיל, שזה רק היה שלא נסע לראש השנה שנה אחת, שזה בפרהסיא מול זה שהעיר לו, ולא רצה להתווכח איתו, וכו' וכו', העדיף להוציא סיפור זה מהספר לגמרי. ודו"ק.

ואגב, אספר שזכינו ב"ה שכמה וכמה שנים נסענו בחודש אב בבין הזמנים יום אחד כל המשפחה שיחיו באוטובוס יחד עם זקני בעל מעדני השלחן זיע"א ויבדלו לחיים דודי הג"ר גמליאל שליט"א ואבי הג"ר אלחנן שליט"א ובניהם וכו', והנסיעה הייתה למירון ולעוד מקומות הקדושים, וכן לבית הכנסת בצפת ששם היה מתפלל קבוע זקני הגה"צ רבי גמליאל זיע"א, ויש שם גם שלט זכרון עליו, ובאמצע הדרך היינו שומעים דרשות מזקני בעל "מעדני השלחן", שהיה מעורר לתורה ויראת שמים, וכן היה מזכיר זכרון אבותיו הצדיקים, וכן היה שר ניגונים נפלאים ומרגשים שהיו שרים בבית אביו, וכן דודי הג"ר גמליאל שליט"א היה דורש שם, וחלק מהדרשות נכנס לספרו הנפלא "טיב מירון", וכן אבי הגאון שיחיה היה דורש שם, וכן כמה דודים שלי חשובים היו דורשים שם, וכן בן דודי הג"ר שלמה זלצמן שליט"א היה דורש אמרותיו שם. והיה כמה שנים שיצא קלטות בשם "מסעי בית לוי", [כי לזקני קראו רבי "לוי", וגם הכהנים משבט לוי] מכל הדרשות שם.

ואגב, אציין שבקובץ הנפלא "בית קרעטשניף" גליון ז' עמוד ל"ח הובא שם עדות ברורה מהכהנים החשובים הרה"ח רבי שמחה בונים הכהן ברגר שליט"א והרה"ח רבי מאיר דוד הכהן דרט שליט"א שכ"ק האדמו"ר רבי דוד משה מקרעטשניף זיע"א אמר להם שהם יכולים ליכנס למערה במירון. וידוע שהיה בעל מופת גדול, ובעל רוח הקודש, ורבים באו לקבל ברכותיו ועצותיו, ראה סיפורים רבים ונפלאים כטיפה מן הים בספר היקר "רבינו הקדוש מקרעטשניף", ואכמ"ל.

ובענין עוד מקורות וספרים ורבנים ואדמו"רים שסוברים שמותר לכהנים ליכנס למירון, אפשר עוד הרבה להאריך, ולהוציא לאור ספר שלם על זה, ואולי עוד נזכה לזה. ואכמ"ל

ואסיים ברמז נאה שאמרתי בעבר בס"ד שהנה "מירון" ר"ת "מ'מרום ל'עורר ר'חמים ו'חסדים נ'פלאים", אמן כן יהיה רצון.

ואלף תודות לידידנו היקר מאד הגה"צ רבי שליט"א שבזכותו התבררו הדברים היטב וככה יבינו כולם למה במהדורה החדשה של טיב הקהילה של שנת תשע"ה, נשמט לגמרי סיפור זה, וגם יבינו הכוונה בסיפור זה במהדורה קמא, וכפי שנתבאר היטב לעיל, וגם יבינו המשך הנהגת זקני בעל "מעדני השלחן" זיע"א ליכנס למערה במירון, והכל על מקומו יבוא בשלום.

בברכת כהנים באהבה כעתירת

גמליאל הכהן רבינוביץ

מח"ס "גם אני אודך"

ו"פרדס יוסף החדש" על המועדים

**מכתב נדיר מזקני הגה"צ בעל מעדני השלחן זיע"א
בפירסום ראשוני
בענין כניסת כהנים למירון**

**הגאון הגדול רבי לוי הכהן רבינוביץ זצ"ל
בעל "מעדני השלחן" על שו"ע יור"ד
ושו"ת "מעדני מלכים", וש"ס
ירושלים**

אור ליום ד' וארא כ"ז טבת תשע"ג

בענין כניסת כהנים למירון

לכבוד הרה"ג רבי יוסף קדיש בראנדסדארפער שליט"א
בן הרב הגאון הגדול רבי מאיר זצ"ל
מחבר ספרי אורה ושמחה על הרמב"ם
אחדשה"ט כראוי
קיבלתי ספריך "חזקת טהרה" שמבואר שם הרבה דינים עמוקים במסכת אהלות,
ובין הדברים כתוב שם על כניסת כהנים במירון על ציון הרשב"י זיע"א.
אשר כידוע שרבים משבט הכהונה נהגו ליכנס שם, על פי קבלת המסורת שיש בידם
מדור דור, שהמערה נבנתה באופן שאין שום חשש טומאה ליכנס לאוהל שעל גביו.
וכן נהג אבי זצ"ל, שהיה ראש ישיבת קשינוב, והיה משגיח הכשרות בחצר אדמו"ר
הזקן מטשורטקוב זיע"א, והיה לו היתר הוראה, עם שמוש, מהגאון המהרש"ם
מברעזאן זצ"ל. ובסוף ימיו (כסליו תר"פ - אדר ב' תרפ"ט) היה גר בצפת, ומפעם
לפעם, הלך למירון בדרך עליית ההר המוביל למערה, בדרך הרגילה, שהלכו כל
השנים, מאז ועד עתה, וגם נכנס לתוך אוהל רשב"י, ואני זוכר זאת.
ושמחתי לראות כי בספר זה מבואר הרבה נימוקים וטעמים, למה אין שום חשש
בכניסה לכהנים לאהל רשב"י.

בברכת ברכה והצלחה וכל טוב

לוי הכהן רבינוביץ

בן הגה"ח רבי גמליאל זצ"ל

תמונת הרה"צ לוי הכהן רבינוביץ זצוק"ל וזיע"א

בקבר הרשב"י זיע"א במירון

[התודה והברכה לנכדו הרה"ג גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א בן הג"ר אלחנן שליט"א שהמציא לנו מכתב יקר זה]

ידידי הרה"ג.....שליט"א, העיר על מכתבו של הרה"ג גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א, וז"ל:

בענין כניסת כהנים למירון נשאל בעמ"ח גם אני אודך איך הוא נוהג ואיך נהג זקנו, ועל זה השיב שנכנסים ולא חוששים שאחרים ילמדו מהם, ולכן שלחתי סיפור ששמעתי שמאותו שנה שהוכיח פלוני את זקנו הפסיק לנסוע על ראש השנה, ועתה באים וסותרים את זה שבשנה שלישית שוב נסע לראש השנה, ולא שייך להתווכח במציאות, ואם יש לו תמונה עם תאריך של אותו ערב ראש השנה יפרסם אותה, וטוב עשה שבירר חזקתו של זקנו בעל מעדני השלחן זיע"א שאביו לא נולד בצפת ולא היה קבלה מאבות אבותיו עד בעל חסד לאברהם שבנה את הציון, ונמצא שאין כאן הכרעה נגד אחרים שלא קבלו כן, (ובפרט שנתייתם בהיותו קטן ואין מביאין ראיה ממנו), ובודאי כל אחד יש להתנהג כדרך אבותיו, אבל שם כבר יוכיחו אם נהג כמותם בעוד דברים ודי בזה.

בברכה הנ"ל

ידידי היקר הרה"ג אלחנן נפתלי פרינץ שליט"א מח"ס שו"ת אבני דרך י"א חלקים רמת בית שמש, העיר באופן כללי על כניסת כהנים למירון, וז"ל:

בעניין כהנים במירון, בשו"ת אבני דרך י, כ החמרתי בזה עם מקורות רבים מצ"ב

עניית אמן על ברכת כהנים בקברי צדיקים

נשאלתי ע"י ת"ח בהאי לישנא: האם יענה אדם אמן על ברכת כהנים בקברי צדיקים, כגון מערת המכפלה או קבר רחל? האם לסמוך על הפוסקים המתירים לכהנים להכנס לקברי צדיקים או שאסור משום שהיא מצוה הבאה בעבירה? **עניית אמן על ברכת כהנים בקבר רשב"י במירון:** לגבי קברי צדיקים שאסור לכהנים להיכנס לשם לכולי עלמא¹ כקבר רבי מאיר בעל הנס², פשיטא דאם כהן נכנס לשם ועלה לדוכן, דאין לענות אחריו אמן. דהוי איסור לברך ברכה שאינה צריכה, דהובא בגמרא במסכת ברכות (לג, א) ובמסכת סוטה (מא, א), ונפסק ברמב"ם בהלכות ברכות (א, טו): "כל המברך ברכה שאינה צריכה - הרי זה נושא שם שמים לשוןא, והרי הוא כְּנֹשֵׁפֶע לְשֹׁא, וְאִסּוּר לְעֲנוֹת אַחֲרָיו אָמֵן", וכן פסק השולחן ערוך (רטו, ד). וביאר המשנה ברורה (סקי"ט): "לשוא ר"ל אף שהוא מברך כסדר נוסח הברכה בדרך הודאה ושבח כיון שאינה צריכה".

¹ אינני נכנס לכל מיני היתרים שונים ומשונים, דמותר לכהנים להיכנס לכל קבר של צדיק כיוון שאינו מטמא, כיוון דלא הכי נפסק להלכה. ויודע אנכי כי יש כהנים שנכנסים לקברי צדיקים ע"פ המובא בפתחי תשובה (יורה-דעה שעב, סק"ב) בשם שו"ת בתי כהונה (בית דין כג), ע"פ מדרש משלי (ט) כשנהרג רבי עקיבא, נטפל בקבורתו אליהו הנביא (עיין תוספות בבא-מציעא קיד, ב ד"ה 'מהו') יחד עם רבי יהושע הגרסי (תלמידו של רבי עקיבא). שאל רבי יהושע את אליהו, כיצד מר שהוא כהן (אולם, בתשובות הרא"ש כלל ל, א איתא שאליהו אינו כהן), מטפל בקבורה, והרי אסור לכהן להיטמא למת? והשיב אליהו הנביא כי אין טומאה בתלמידי חכמים ולא בתלמידיהם. וכן הובא בשדי חמד (מערכת אבלות אות קי. אסיפת דינים מערכת ר"ה א אות א ד"ה 'ראיתי'). אולם רבים דחו זאת דהרי בגמרא סוכה (כה, ב) מבואר שהטמאים לא יכלו לעשות קרבן בפסח ראשון (או בגלל שנגעו בארונו של יוסף או בנדב ואביהוא) ומוכח דגם צדיקים גמורים מטמאים. וכן מצינו בברכות (כה, ב) דרבי יוחנן בן זכאי אמר בעת פטירתו פנו כלים משום טומאה, אף שהיה צדיק גמור ועיין בזה בשו"ת דברי יציב (יורה-דעה רלג). אולם חזיתי שבשו"ת טוב טעם ודעת (מהדורא ג ב, רלא) כתב הגר"ש קלוגר שאין צדיקים מטמאים זהו רק בשעת הקבורה.

וע"ע בעניין אין צדיקים מטמאים בשו"ת בכורי יעקב (יורה-דעה כ), שו"ת מים חיים (ב, סח). ובשו"ת אבני נזר (יורה-דעה תסו אות יז) כתב כי רק הצדיקים שמתו בנשיקה אינם מטמאין (וכ"כ הכלי-יקר בפרשת חקת), ועיין בזה בשו"ת נטע שורק (ג יורה-דעה קח). ועיין בדברי שו"ת שבט הלוי (י, רכח) החולק על כך.

אולם הפוסקים החמירו בזה שגם לקבר צדיק אין לכהן להיטמא, ועיין בזה בקיצור שו"ע (רב, יד), חיי אדם (בהקדמת ספר שערי צדק על מצוות התלויות בארץ), שו"ת עקיבה יוסף (יורה-דעה קפז), פאת השולחן (הלכות א"י ב, סק"ח), שו"ת תירוש ויצהר (ע), גשר החיים (ח"א כט, יב), שו"ת ישכיל עבדי (ח, ד), שו"ת טוב טעם ודעת (מהדו"ג ב, רלא), שו"ת זית רענן (ב, כו), שו"ת משנה הלכות (ו, רו), שו"ת בצל החכמה (ב, פב), שו"ת באר משה (ז עמוד שלו), שו"ת ציץ אליעזר (י, א פרק ט אות מד), שו"ת יחווה דעת (ד, נח), שו"ת יביע אומר (ד יורה-דעה לה אות ז), שו"ת פאת שדך (ב, מא), מנחת אשר (עה"ת במדבר מט), שו"ת שערי ציון (טז), שו"ת שערי חיים (א, קנט), שו"ת ברכת יהודה (ב עניינים שונים ג), שו"ת אדני פז (ג, סט), שו"ת אשר חנן (א, סט), ספר ארץ חיים (יורה-דעה שעא, סק"א) וספר ממלכת כהנים (עמוד רצא-ה). וע"ע בשו"ת הלכתא מאורייתא (ח"א סימן ח).

² דברינו מתייחסים גם לקבר רשב"י דאנו סוברים דאסור לכהנים להיכנס לשם, כמבואר בהמשך [בעניין קבר רשב"י מלבד התשובות שנדפסו בספרים השונים, יצאו שני קונטרסים אחד המצדד להחמיר (תורת כהנים) ואחד המצדד להקל (פתחי טהרה) עיי"ש].

התוספות (ראש השנה לג, א ד"ה 'הא'), רבינו יונה (לט, ב בדפי הרי"ף) בשם רבני צרפת, הרא"ש (קידושין א, מט) בשם רבינו תם וספר החינוך (מצוה תל) העלו דהאיסור לברך ברכה שאינה צריכה הוא רק מדרבנן (והפסוק הוא אסמכתא). אולם לפי רבינו אפרים (עיין בספר הישר סה), הרמב"ם (תשובה פד הוצאת פריימן) ורבינו מנוח (הלכות שופר ב, ב) יש בזה איסור תורה. עפ"י כתב הריב"ש (שפד) דיש להחמיר בדבר שיש בו ספק ברכה לבטלה, כיון שאיסור זה רמוז בתורה.

המגן אברהם (רטו, סק"ו) והברכי יוסף (מו, ו) כתבו דע"פ הרמב"ם ברכה שאינה צריכה זהו איסור מהתורה. מאידך, בפאר הדור (כו) לרמב"ם כתב שאיסור ברכה לבטלה הוא מדבריהם. ותירץ השדי חמד (מערכת בית קטו ד"ה 'ולכן') שכוונת הרמב"ם שזהו איסור שיש לו סמך מהתורה, אלא דיסוד האיסור הוא מדרבנן (כעין דברי הריב"ש). וע"ע בחזו"א (קלו, סק"ה). וכתב הרמב"ם בהלכות שבועות (יב, ט) דמי שמברך ברכה שאינה צריכה - צריך לנדונו (ע"פ הגמרא בנדרים ז, ב). וחזיתי דבספר חסד לאלפים לבעל הפלא יועץ (רטו, סק"ו) כתב כי העונה אמן אחר המברך ברכה לבטלה הרי זה כאילו בירך הוא לבטלה.

וחזיתי כי בשו"ת האלף לך שלמה (נו) כתב כי השומע ברכה שאינה צריכה ועונה אמן הרי הוא כמחזיק עוברי עבירה (אולי הכוונה דהוי כמצוה הבאה בעבירה). והכא בנידוננו הוא ממש מחזק את ידי הכהן שעלה לדוכן במקום דאסור (דהרי נעשה הדבר במזיד³), ויתרה מכך, דעצם כניסת הכהן לשם הוא איסור גמור.⁴

וחשבתי להביא עוד ראיה מאונן ששינו דאסור לו לברך, ומצינו דמי ששמע אונן מברך אסור לו לענות אמן אחריו, כיוון דאסור היה לו לברך, וכן העלו הברכי יוסף (יורה-דעה שמא, סק"ח) ושו"ת מנחת שלמה (א, צא) וע"ע בשו"ת שואל ונסאל (ח, רטז).

כדברינו לאסור לענות אמן אחר הכהנים בקבר רשב"י, העלה בשו"ת אבני ישפה (ח), קלח אות ג), וציין דכיון שהכהן מברך ברכת כהנים במקום שאסור לו להיות (שהרי המקום בחזקת טומאת מת), נראה שיש כאן מצוה הבאה בעבירה (דבשביל לברך ברכת כהנים הוא צריך לעבור עבירה) ולפיכך לא יענה אחר ברכתם אמן. והוסיף שם שהדעה שמותר להיטמא לצדיקים נדחתה מהפוסקים.⁵

וכן ראיתי דהעלה הגריש"א (שו"ת וישמע משה א עמוד שכא) "אין לענות אמן כיון שזו ברכה לבטלה, שהרי עוברים אז על איסור".⁶ וע"ע באריכות בדברי הגר"מ ציון בספרו קום התהלך בארץ (סי' מא) שהאריך בדין זה, ובסיכום תשובתו כתב: "היתה קבלה אצל חלק מגדולי א"י שקבר הרשב"י היה בנוי כך שיתאפשר לכהנים להיכנס,

³ שכן פשיטא דאין לו להיכנס לקברי צדיקים אלו. ואם עולה לדוכן בחזקה ובדרך אלימות, כתב הרמ"א (נג, כב) ע"פ שו"ת בנימין זאב (קסג): "ואין לאדם להתפלל בלא רצון הקהל. וכל מי שמתפלל בחזקה ודרך אלימות אין עונין אמן אחר ברכותיו". והעיר המשנה ברורה (סקס"ו) דזה אינו מברך אלא מנאץ.

⁴ בהיותי בזה אזכיר כי בשו"ת ויכתוב מרדכי (א עמוד שכב) הביא דעדיף להתפלל מחוץ לציון הרשב"י ולשמוע ברכת כהנים, מאשר להתפלל ע"י הקבר ולא ישמע ברכת כהנים. ועיין בדבריו שהתיר לענות אמן על ברכה של כהן העולה לתורה בקברי צדיקים (ולענ"ד צ"ע בזה, דהרי זו מצווה הבאה בעבירה, דאסור לו להיכנס לשם).

⁶ בשו"ת שבט הקהתי (ג, סה) נשאל האם כהנים שאינם נכנסים לקבר רשב"י ועומדים במרפסת מחוץ לקבר, יכולים לישא את כפיהם כאשר הקהל עומד בתוך קבר הרשב"י ושומע את ברכתם. ועי"ש במה שדן ע"פ השו"ע (קכח, כד) כי עם שאחורי כהנים אינם בכלל ברכה, אבל מלפניהם ובצידיהם אפילו מחיצה של ברזל אינה מפסקת. וכיוון דהם אנוסים ולא יכולים להיכנס לקבר - יש להתיר להם לשאת את כפיהם משם (ויעמדו הכהנים צמודים לחלון או לדלת).

אבל הקבלה לא נמצאת אצלנו ומשום כך גדולי דורנו אסרו לכהנים להיכנס לשם" (ועי' בשו"ת ארץ ישראל קיז).

עד כה התייחסנו לדין עניית אמן, אזכיר בקיצור נמרץ את דין כניסת הכהנים לקבר רשב"י, שעליו התבססנו (דאנו סוברים דהוי איסור ועי' החמרנו). בין המקורות האוסרים לכהנים להיכנס לקבר רשב"י: ספר חמדה גנוזה (אות קמח), שו"ת דברי יחזקאל (א), שו"ת שואלין ודורשין (ה, עו)⁷ ועי' בספר ויואל משה⁸ (מאמר ישוב אי"י צח-צט) דאסר הכניסה לכהנים. וכן איתא בספר ציון לנפש צבי (ב אות ב).

אף שבספר הברכה המשולשת (ב, לא עמוד ס) כתב שמותר לכהנים להיכנס לשם, וביאר בהערה (קד) דזו קבלה מהר"א גלאנטי שהשאירו פותח טפח ע"ג הקבר (ועי' בספר הזכרונות) וכן העלה בקונטרס פתחי טהרה (יג). וכן שמעתי (מידדי הרב אלמקייס) כי הרה"צ מזידיטשוב (שהיה כהן) כתב כי יש לסמוך על דברי הרמב"ן (ריש פרשת חקת) שמי שמת מיתת נשיקה אינו מטמא.

אולם אנו לדינא מחמירים לגמרי בזה. ועיין בשו"ת פאת שדך (ב, מא אות א) שכתב ש"אינו כדאי להתיר איסור על פי שמועה בעלמא" שבנו את הקבר באופן שכהנים יכולים להיכנס. והעיר בשו"ת תשובות והנהגות (ד, רסו): "ואף דבשעתו הגאון רבי שמואל העליר זצ"ל... התיר כהנים, לא ידוע לנו היאך היה מצב השביל בשעתו, אבל אנו אין לדיין אלא מה שענינו רואות, ונראה שכל האיזור בית קברות גדול היה, ומה לו לכהן בבית הקברות" (ועי' בשו"ת קול מנחם או"ח ג, שנד). ועיין בהסכמת הגרשז"א לספר ציון לנפש צבי שהעיר כי אין לכהנים להיכנס לקבר רשב"י (ועי' בהליכות שלמה, מועדים ב עמוד שסו).

וכבר העיר הנטעי גבריאל (הלכות אבלות ב, צא, ב) שיש שהתירו לכהנים ליכנס לתוך הבניין של קבר רשב"י, אך רוב הפוסקים דעתם לאסור. וציין שם בהערה רשימה ארוכה של גדולי ישראל האוסרים (ובהם האגרות-משה, המנחת יצחק, המנחת שלמה ועוד). וכ"כ בשו"ת שערי ציון (טז אות ט), בשו"ת ברכת יהודה (ב עניינים שונים ג אות י) ובשו"ת מרכבות ארגמן (א, יא).

עניית אמן על ברכת כהנים בקבר רחל:

בעניין כניסת כהנים לקבר רחל, עיין בדברינו בשו"ת אבני דרך (ו, קנה) וטראה דזוהי מחלוקת גדולה בפוסקים. שכן יש שהתירו בקברי אבות (שחיו קודם מתן-תורה⁹) שלא היו מצווים, וכן יש המסתפקים האם זהו מקום הקבורה, וכן באופן הקבורה

⁷ עיי' כיצד דחה אחת לאחת את טענות המתירים, וכתב: "וכל כהן בר דעה ידע להזהר ולשמור על קדושת וטהרת כהונתו ועי' יזכה שיתקבל תפילתו ברצון לפני אדון כל". ובסיום תשובתו הביא מספר טעמי המנהגים (עמוד רס) הכהנים המדקדקים במצוות ואדיר חפצם להשתתף בשמחת רשב"י במקהלות אלפי ישראל בלי"ג בעומר יעלו מירונה ואל יכנסו אל הקודש פנימה, רק יעמדו בפתח האהל".

⁸ בזמירות דברי יואל (לי"ג בעומר אות שעב) כתב: "כל פעם בהיות רבינו במירון הזהיר מאוד את הכהנים שהיו שם שלא יכנסו למערת הרשב"י, אלא ישארו מחוץ לשער חצר הציון הקדוש, ודעתו להלכה שאין להקל כלל בעניין טומאת כהנים על קברי צדיקים", ועי' בשיטתו בספר אסיפות דברי יואל (עמודים מד-מה), עולמות שחרבו (עמודים קט-קי). ועי' בזה בעדות ביוסף (עמוד קמג), ובטהרת כהנים (עמוד כג).

⁹ וכ"כ הגר"א נבנצל להתיר מטעם זה כניסת כהנים לקבר רחל, הובא בספר קום התהלך בארץ (יט).

הנעשה. בין הפוסקים שהתייחסו לזה (ורובם החמירו) עיין בשו"ת ציץ אליעזר (טו), סח), שו"ת מנחת אלעזר (ג, נג), שו"ת זית רענן (ב יורה-דעה כו), שו"ת יחוה דעת (ד, נח), שו"ת שערי ציון (טז אות י), שו"ת ברכת יהודה (ב עניינים שונים ג אות י), שו"ת אדני פז (ג, סט), שו"ת נטע שורק (קח), שו"ת ישכיל עבדי (ח דף קצב), שו"ת בכורי יעקב (יורה-דעה כ), שו"ת משפטי עוזיאל (תנינא ליורה דעה קכג אות ג), שו"ת מים חיים (ב, סח בשם הנתיבי-עם ס"י שכב), מקור חיים לגרמ"ד הלוי (ה עמוד 453), שו"ת תירוש ויצהר (ע) ושו"ת אבני ישפה (ג, קא). וע"ע בספר מרכבת יחזקאל (עמוד מו), בשו"ת הסבא קדישא (א, כג), בשו"ת עקיבה יוסף (יורה-דעה קפז) ובספר אדרת שמואל (עמוד שס).

והבאנו בשו"ת אבני דרך (ו, קנה) כי: בספר אהבת השם (לר' יצחק אלפיה עמוד קכח) כתב על קבר רחל (הובא בשו"ת ציץ אליעזר): "כשבנו כותלי בית קבורת רחל אמנו והמצבה הגדולה וחזקום ותקנום היטב, חששו להם אלו הרבנים הנזכרים משום כניסת הכוהנים לשם, ואם קברי הצדיקים מטמאים אם לאו ושנויה היא במחלוקתם של ראשונים כמלאכים, ולצאת ידי חובת כל הדעות ולהינצל מדין שמים ולהתיר להם לכוהנים כניסתם לשם בלי שום פקפוק ונדנדוד מחשש עבירה, עשו חלל גדול בתוך הכיפה שעל הקבר כדין וכהלכה, ועל גבי הכיפה של החלל ההוא בנו להם המצבה הגבוהה הזאת העולה עד החלונות, ומאז ואילך כל הרבנים והחסידים שהם כוהנים ומדקדקים על עצמן בכל מין חומרא יתירא נכנסים לשם בלי שום פקפוק..." וכן כתב הגר"מ אליהו (הובא בשו"ת ציץ אליעזר טז, יח¹⁰) להתיר לכוהנים, וכן פסקו בשו"ת דברות אליהו (ה, לה) ושו"ת דבר חברון (ג, ריב). ועיין עוד בשו"ת דברי בניהו (ד עמוד ריד) ובספר קום התהלך בארץ (יט).

ראוי לסכם מחלוקת גדולה זו באחרונים בדברי שו"ת שאילת שלמה (ג, שכט) שכתב בהאי לישנא: "יש פוסקים שהתירו לכהנים להיטמא לקברי צדיקים, כי צדיקים במוותם נקראו חיים, אך ההלכה המקובלת היא שאסור. יש שהתירו את קברי האבות במערת המכפלה, וכן קבר רחל אמנו, כי הם בנויים בצורה כזאת שאין טומאה, אך גם על זה ההלכה המקובלת היא שאסור. לכן למעשה, אין לכהנים להיכנס לקברי צדיקים, אך אלו שנוהגים כן, אפשר ללמד עליהם זכות ובייחוד בקבר רחל ומערת המכפלה".

וברור דמי שרבותיו מתירים לכהנים להיכנס לקבר רחל ולשאת את כפיהם שם, דעליו לענות אמן אחר ברכת הכהנים. אולם אם רבותיו סוברים דאין לכהנים להיכנס לאותם קברי צדיקים, והוא מתפלל במניין בו כהן עולה לדוכן, נראה לי דאין לו לענות אמן. דאיתא במשנה ברורה (רטו, סק"כ): "כל המברך ברכה שא"צ עובר משום לא תשא את שם... כתבו האחרונים דאפילו יש ספק ספיקא להצריך ברכה כגון ספק אכל כזית או לא ואת"ל לא אכל שמא הלכה דעל בריה אפילו פחות מכזית מברכין אפי"ה ספיקו להקל ולא יברך". וכתב בספר פסקי תשובות על המשנ"ב (רטו אות יא) על דברי מרן כי כל המברך ברכה שאינה צריכה... אסור לענות אחריו אמן "ובכלל האיסור כל המחמיר לברך במקום שאמרו ספק ברכות להקל".

ומובא בזה בשער הציון (רטו, סקכ"א): "עיין בפמ"ג בפתיחה... ובאמת משמע מכמה פוסקים דיש איסור בדבר ונ"ל הטעם דמשום דאסמכו הדבר אלא תשא שהלאו הזה חמיר משאר לאוין כדאי' בשבועות ל"ט ע"ש דחשיב לה בגודל חומרה כחייבי כריתות

¹⁰ וכ"כ בספר הלכה (ח"ב פרק כ, כד) ובגיליון קול צופיך (270 ו-279).

ומיתות ב"ד וגם גודל עונשה עיי"ש בגמרא לכך אפילו ספיקה חמור משאר ספיקי דרבנן ואסור להחמיר מספק".

אף שנראה לי כי אין לענות אמן, נראה דלא עבר על איסור, וכתב הביאור הלכה (רטו ד"ה 'ואסור לענות'): "ומ"מ נראה דאם אחד נוהג כאיזה דעה ואותה דעה לא הודחה לגמרי מן הפוסקים... אף שמן הדין אין מחוייב לענות עליה אמן דספק אמן לקולא מ"מ אין איסור אם עונה עליה וכמו שכתב הפמ"ג באות א' דאין בו חשש דלא תשא". וכ"כ בספר חיי משה (כללי הברכות טז, א הערה 4). ועיי"ע בקיצור שו"ע (י, ד).

אזכיר כי בשו"ת בצל החכמה (ה, קסד) דייק מהחוו"ד (יורה-דעה קי ס"ס על הש"ך סק"כ), כי מותר לומר אמן שלא לצורך, אך אסור לאמרה לשם חובה בספק אם מחוייב בה.

בהכניי את הספר לדפוס יצא לאור שו"ת השואל ושם בסימן יח דן בשאלה זו, וציין דזו מחלוקת בפוסקים דדעת הגר"ח קנייבסקי שאין לענות, ואילו דעת הגר"א נבנצל שמותר לענות. והעיר שם מו"ר בעל המשנת יוסף "אם הכהנים יש להם על מי לסמוך מותר לענות אמן". והביא שם את דברי ידידי בעל שו"ת שואלין ודורשין שכתב לו: "לא ראיתי מי שמתיר לכהנים להכנס לקברי אבות, ובודאי שתפילתם שם היא בעבירה, ואין לענות אחריהם אמן". ועיי"ש עוד בדבריו הנוקבים של בעל שו"ת ודרשת וחקרת, שכתב בסוף דבריו: "... ולכן לדעתי אין לענות אמן על ברכת העבריינים".

העולה לדינא: מי ששומע כהן העולה לדוכן בקברי צדיקים במקום שאסור לכהנים להיכנס (כקבר רבי מאיר בעל הנס או קבר רשב"י), אסור לו לענות אמן אחר ברכת הכהן. אולם מי ששומע ברכת כהנים במקום בו נחלקו הפוסקים האם מותר לכהנים להיכנס לשם (כקבר רחל¹¹), אם רבותיו סוברים דמותר לכהנים להיכנס יענה אחריהם אמן, ואם רבותיו סוברים דאין לכהנים להיכנס לשם – לא יענה אחריהם אמן.

בברכת התורה

אלחנן נפתלי פרינץ

מח"ס שו"ת אבני דרך

רמת בית שמש

¹¹ בעניין כניסת כהנים למערת המכפלה: נאמר בגמרא בבבא בתרא (נח, א) שרבי בנאה הוה קא מציין מערתא דאברהם היינו מערת המכפלה, וביארו הריטב"א (שם), הנימוקי יוסף (שם לא, א בדפי הרי"ף) ועוד דהיה מציין בשביל שידעו כמה צריכים הכהנים להתרחק. כעין מה שמצינו (בבא-מציעא פה, ב) שריש לקיש דהוה מציין מערתא דרבנן, שלא יפשלו כהנים, עיי"ש. ומובא בספר פאת השולחן (הלכות א"י ב, יח), "יש למנוע מנהג איזה בני אדם כהנים שהולכים על קברי צדיקים, התנאים ואמוראים וגאונים, באמרם שקברי צדיקים אינם מטמאים, וטעות הוא בידם, כי מי גדולים צדיקים מאבותינו הקדושים אברהם יצחק ויעקב, אדם וחוה והאמהות הק' ויוסף הצדיק, אמרו רבותינו בגמרא שעצמותיהן מטמאין", וכ"כ לאסור הכניסה למערת המכפלה הציץ אליעזר (י, א, פ"ט אות מד), שו"ת מנחת אלעזר (ג, סד), שו"ת יחוה דעת (ד, נח) ובספר טהרת הכהנים כהלכתה (עמודים שכב-שכה שאוסר). ויש מתירים ובהם הגר"מ אליהו, ועיי"ע בספר טהרת שדה המכפלה שהאריך בזה בדעות השונות (ועיי"ע בספר קום התהלך בארץ כא).

ידידי היקר הרה"ג גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א מח"ס גם אני אודך ופרדס יוסף
החדש על המועדים רחובות, הגיב על מה שכתבו הרה"ג שליט"א, והרה"ג
אלחנן נפתלי פרינץ שליט"א, וז"ל:

בס"ד

מכתב נוסף בענין כניסת כהנים למירון

להגה"צ ריחמ"א שליט"א

אין דרכי להיכנס כלל לוויכוחים, ובפרט איני רוצה להתווכח עם הגה"צ רבי
שליט"א שהוא ת"ח אדיר מאד וכל פעם אני מאד נהנה מהוספותיו הנפלאים
והיקרים, רק בגלל כבוד זקני הגה"צ בעל מעדני השלחן זיע"א אשיב שוב, כי גם
הסיפור שסיפר והראה מקורו לספר אשכבתא דרבי לוי עמוד קע"א, שם כתוב [לפני
כל ההסברים שכתבתי מה היה במציאות] להדיא רק שלא נסע יותר בפהרסיא, ולא
כתוב שלא נסע כלל,

וגם סיים שם להדיא שכל אחד ינהג מנהג אבותיו, ולכן אין כזה סיפור שמאז לא נסע
כלל,

חוץ ממה שהוכחתי במציאות שהסיפור הנ"ל הוציאו לגמרי במהדורה הבא, והטעם
מפני שלא רצו להאריך בכל ההסברים שכבר כתבתי בגליון הקודם, וגם לא רצו שיטעו
שלא נסע בשנה השלישית לראש השנה, וכמו שביארתי שם הכל, ואין צורך לכפול
הדברים שוב.

ומה שכותב שזקני היה ילד יתום, ואין לסמוך עליו, ואביו רבי גמליאל לא היה לו
קבלה, וכו', זה ברור ששמענו כמה פעמים מזקני בעל מעדני השלחן, זיע"א, שאפילו
שהיה יתום בגיל תשע, זכר להדיא שאביו שהיה קדוש עליון והעידו עליו שהיה לו
גילוי אליהו הנביא זכור לטוב, [ראה בספר הנפלא "תפארת בנים" שהוציא לאור
אאמו"ר הגה"ח רבי אלחנן שליט"א על הגה"צ זקננו רבן גמליאל זיע"א, שם תראה
קצת ממדרגותיו העצומות שהיה לרבן גמליאל זיע"א, אפס קצתו תראה וכולו לא
תראה, שהרי החביא טובא תמיד מדרגותיו העצומות כידוע], אמר לו שיש לו קבלה
בזה,

והנה זקני אף שנהיה יתום בגיל תשע, זכר הכל מאביו רבן גמליאל זיע"א, היה מספר
שביליל שבת היה נשאר אביו בבית הכנסת שעה שלימה אחרי שגמרו כל התפילה,
והכין עצמו לאמירת הקידוש,

כמו כן היה מספר בערגה האיך היה נראה הקידוש בליל שבת שעשה אביו, וכן הדלקת
נר חנוכה שלו ומשתה הייו בפורים, וכן כל המועדים זכר היטב, וסיפר הכל לפרטי
פרטים, וכן זכר כל הניגונים ששרו בבית אביו, מה שאנשים בגיל ארבעים לא יודעים
לספר בדיוק מה ראו במשך השנים אצל אביהם,

ויתירה מזה היה מספר זקני בעל מעדני השלחן זיע"א שזכר החלאקה שעשו לו במירון, וזכר שנסע עם חמורים מצפת למירון, והיה מספר בדיוק כמה חמורים היה שם, ומי ישב על החמור, זה כבר זכר לספר ממה שהיה בגיל שלש.

והנה ידוע מהאדמו"ר הזקן רבי דוד משה מטשרקוב זיע"א שהעיד על זקני רבן גמליאל זיע"א ואמר עליו: "הלכה כרבן גמליאל". ונדפס זאת בכמה ספרים. ואם כן בוודאי שמשפחתנו יכולים לסמוך עליו שמה שאמר שאפשר ליכנס למערה, ידע מה הוא אומר,

ואפילו שלא נולד רבן גמליאל זיע"א בצפת, בוודאי היה לו קבלה על כך מזקנים חשובים ונכבדים. ובשנים שהיה גר בצפת בוודאי שמע עדות נאמנה מה מנהג הכהנים במירון, ולא היה תופס לקולא לפני שהיה ברור לו מסורת זו היטב. כי היה ירא שמים גדול מאד,

והנה ידוע שהגה"ק רבי נחמן כהנא מספינקא זיע"א שהיה ידוע כפוסק גדול, ואכמ"ל, (נלב"ע סוכות תשל"ו), אמר שכשהיה עוד בחו"ל אמר לו זקנו זצ"ל שהיה גר שם בחו"ל תדע לך נכדי שיש לנו מסורת שמותר ליכנס לכהנים במערה במירון, והאדמו"ר רבי נחמן זצ"ל לא ידע בשביל מה הוא אומר לו זאת, והרי כעת כולם בחו"ל,

אולם לאחר שפרץ מלחמה, והוצרך לבוא לארץ ישראל, הבין שזקנו ראה ברוח קודשו, שיגיע לארץ ישראל, ולכן העביר לו המסורת.

[ויש עוד סיפורים וספרים מגדולי ישראל שהיה להם מסורת ליכנס למערה במירון, אולם אין צורך ליכנס לזה כאן, כי כולם יודעים שיש שני דיעות בזה, ומי שירצה לחפש חומר על זה יחפש באוצר החכמה ועוד הרבה מקומות].

והנה ידוע גם שהרה"צ רבי דוד בטלמן זצ"ל שהיה נכד מזקני רבן גמליאל זיע"א, וכשנפטר זקני, היה רבי דוד כבר בגיל עשרים, והיה מעיד נאמנה שדעת זקנו רבן גמליאל זיע"א היה ברור שמותר ליכנס לכהנים לשם, והיה לו מסורת על כך.

והנה ידוע עוד שהגאון רבי אפרים וינגוט זצ"ל רבה של צפת, אמר על זקני בעל מעדני השלחן זיע"א כשהיה בגיל שש בלבד, אמר עליו כבר שהוא "נפש יקרה".

וכמו כן אמר לי אבי הג"ר אלחנן שליט"א שזקני בעל מעדני השלחן זיע"א סיפר כמה פעמים ששאל פעם את אביו רבן גמליאל זיע"א, האידן אפשר להיות יהודי ירא שמים, והשיב לו עם הרבה תפילות ותחנונים לפני ה', ע"כ. ומזה לבד רואים השגה של ילד עד גיל תשע ששאל כאלו דברים, וזה היו דאגותיו, האידן להיות ירא שמים אמיתי.

ואגב, מובא בספרים רבים סיפורים רבים על הרבה צדיקים שהעידו דברים גדולים מאד כשהיו בגיל תשע, ואפילו בפחות, ונשאר עדותם לדורות, ואכמ"ל. וכאן במילא כבר כתבתי שהיה לזקני בעל מעדני השלחן גם עדות מהרה"צ רבי דוד בטלמן זצ"ל שהיה כבר בגיל עשרים כשנפטר זקני רבן גמליאל זיע"א, והעיד שלרבן גמליאל זיע"א היה ברור שכהנים יכולים ליכנס למערה במירון, וכן נהג.

ומי שהכיר מקרוב את זקני בעל מעדני השלחן, זיע"א, ראה את היראת שמים שלו, שהיה אש להבה ממש, מבלי שום גוזמא, וראה האידן שפחד שלא לעבור אפילו על ס"ק במשנה ברורה, והאידן דקדק בכל פרט מכל הלכה.

וכשהוציא כרך שלו הראשון מעדני השולחן, קיבל בזמנו התקפת לב, ושאל אותו הרופא איזה לחצים יש לו, ואמר שהוציא ספר הלכה, ויש לו פחד על כל סעיף וסעיף אם פסק נכונה,

ומאז שהוציא ספרו הראשון עבר ל"ע במשך ימי חייו, חמישה ניתוחי לב, וכשלושים צינתורים, והכל היה מיראת שמים אדירה שפעם בלבבו הטהור,

ולכן זה פשוט שבנושא כניסת כהנים למירון לא העביר הנושא כלאחר יד, מבלי לדעת ולחשוב מה שהוא עושה, ודי בזה לעת עתה.

ומה שכתב הנ"ל "ונמצא שאין כאן הכרעה נגד אחרים שלא קבלו כן", לא הבנתי, הרי אף פעם לא היה הכרעה בזה,

ואף פעם לא אמרתי לאף אחד שיכנס למירון, רק מי ששאל אותי האידאני ומשפחתי נוהגים, השבתי לו, ותו לו מדי.

ואגב, אין להתעלם מאלפי כהנים בלעה"ר, כן ירבו לעולם ועד בבריאות ונחת וכל טוב לעולם ועד, ביניהם גדולי תורה ויראה מאד ומדקדקים קלה כבחמורה, ואדמורי"ם חשובים מאד, שהם כהנים ונכנסים למערה במירון,

ועל אחד או שתיים אפשר אולי להגיד שטעו, אולם על ציבור כזה גדול ויראים ושלמים קשה מאד להגיד שהם לא יודעים מה הם עושים.

ושוב אני חוזר ואומר כמו שאמר זקני זיע"א שכל אחד ינהג כמנהג אבותיו, אולם ח"ו להטיל דופי ביראי חטא אמיתיים, וה' הטוב יכפר.

וזכות רשב"י יגן עלינו לעולם ועד

אמן כן יהיה רצון

אגב, מה ששאלו אם יענו אמן אם שומעים כהן שמברך ברכת כהנים במערה במירון, ראיתי לנכון להעתיק כאן מהספר הנפלא שו"ת השואל חלק א', להגאון רבי מרדכי ציון שליט"א

סימן י"ח, שהביא דיעות בזה לכאן ולכאן, וכאן אעתיק בס"ד רק הדיעות שסוברים שמותר וצריך לענות אמן. כי שוב כמו שכתבתי שאני יודע שיש דיעות לכאן ולכאן, אולם מנהג משפחתנו ליכנס ולברך ברכת כהנים, לכן אכתוב חלק משיטות אלו שאומרים לענות אמן בס"ד

ואגב, עיקר שאלתו שם כפי נוסח השאלה שם לרבנים, היה על מערת המכפלה וקבר רחל, ששם אין הרבה כהנים בכלל שנוהגים ליכנס, וק"ו בן בנו של ק"ו, לגבי מירון, ודו"ק.

וז"ל שם :

האם יענה אדם אמן על ברכת כהנים בקברי צדיקים, כגון מערת המכפלה או קבר רחל? האם לסמוך על הפוסקים המתירים או שאסור משום שהיא מצוה הבאה בעבירה, ?

תשובה :

הגר"ש אבינר השיב לי: "כן, כי יש להם על מי לסמוך להיכנס. אמנם כשיש מחלוקת אם יש לברך או לא, מי שמברך ע"פ המתירים לא עושה עבירה, אבל אלה שפוסקים שלא יברך לא יענו אמון, כי הוא אמון לבטלה. אבל כאן זאת לא מחלוקת אם כן לברך או לא לברך, אלא מחלוקת אם להיכנס לקברי צדיקים או לא, אבל אחרי שנכנסו יש להם לברך ברכת כהנים, ולכן יש לענות אמון".

הגר"א נבנצל כתב לי: "יענה".

הגר"ר שמואל אליעזר שטרן, מראשי בית ההוראה של הגר"ש הלוי וואזנער ומח"ס שו"ת שביבי אש, כתב לי: "יש מקום להקל".

הגר"ר יוסף ליברמן, מח"ס שו"ת משנת יוסף, כתב לי: "אם הכהנים יש להם על מי לסמוך (שאומרים שהקברים למטה ויש כיפה עליהם) מותר לענות אמון".

הגר"ר שמאי קהת הכהן גרוס, בעל שו"ת שבט הקהתי, כתב לי: "יכול לענות".

הגר"ר פנחס אברהם מיערס, אב"ד האג ומח"ס שו"ת דברי פנחס, כתב לי: "אמון זוהי לא מצוה בעבירה, וכו' [ע"ש עוד מה שכתב בזה].

הגר"ר שמחה ב"צ רבינוביץ, מח"ס פסקי תשובות, כתב לי: "כיון שהיו גדולי עולם שהתירו, מותר לענות אמון".

הגר"ר גמליאל הכהן רבינוביץ, מח"ס גם אני אודך, כתב לי: "לענ"ד בקבר רשב"י זיע"א בוודאי שיענה אמון על ברכת כהנים ששומע שמברכים בפנים המערה, מפני שרבו המתירים ליכנס, וכן במשפחתנו נהגו ליכנס לציון רשב"י.

וכן נהג אא"ז הגר"ל רבינוביץ זצ"ל בעל 'מעדני השלח', שהיה נכנס למערת רשב"י, אולם במערת המכפלה ובקבר רחל רובם סוברים שלא ייכנסו כהנים שם, ויש מעט מאד שסוברים שמותר ליכנס, ומכל מקום נראה לענ"ד שכיון שיש איזה שיטה כזו שמותר ליכנס, שוב כבר צריך לענות אמון, שאע"פ שכתבו הפוסקים ש"ספק אמון לקולא", מכל מקום מאידך מצינו בזוהר שיש גיהנם של אבדון חלילה, למי שלא עונה אמון, שנכנס שם, רח"ל. ע"ש דברים נוראים.

ומעודי תמהתי למה כתבו הפוסקים ש"ספק אמון לקולא", הרי לפי הזוהר חמיר מאד מי שמפספס אמון אחד, והיה צריך להיות 'ספק אמון לחומרא'. ודוחק לומר שנחלקו בזה הפוסקים בנגלה עם הקבלה, וצ"ע לע"ע.

ולכן לענ"ד עדיף לענות אמון, ואדרבה שיעיר לכהנים אלו בעדינות האם בירו היטב הלכה זו שמותר להם ליכנס בפנים, וראיתי פעם בקובץ 'אוצרות התורה' ושלחתי בזמנו לאוצר החכמה לזיכוי הרבים, שהיה מו"מ באריכות אם מותר לכהנים ליכנס לקבר רחל, ע"ש, ואכמ"ל.

ויש דיון דומה בפוסקים לגבי אם שומע חזרת הש"ץ אחרי זמן תפילה, אם יענה אמון, עיין בספר אשי ישראל, ועוד, וכן יש דיון בפוסקים אם שומע ברכה מאחד שמתפלל שמו"ע בלחש, האם צריך לענות אמון, כיון שנוהג שלא כהלכה שמתפלל בקול, אולי לא צריך לענות אמון, כמו שקיי"ל שמי שמתפלל בחזקה אין עונים אמון אחרי ברכותיו, והארכתיו בזה בס"ד בספרי "גם אני אודך" על ענינים שונים (ח"ב סימן מ"א), ע"ש.

וכתבתי פעם בס"ד כעין זה לגבי מי ששומע ברכת כהנים אחרי זמן השקיעה הרגיל, לפני השקיעה של זמן ר"ת, שצריך לענות אמן, שכיון שיש שיטות שעדיין יום, יש על מי לסמוך לגבי זה שצריך לענות אמן, אע"פ שהשומע סובר שזה כבר זמן לילה שלא ראוי לנשיאת כפיים. ודו"ק.

ובפרט בברכת כהנים צריך ביותר לזהר לענות אמן ולהראות שרוצה לקבל הברכות מהקב"ה, ולא יהיה בכלל אלו שכתבו הפוסקים בהלכות נשיאת כפיים שאלו שיוצאים לפני ברכת כהנים, עליהם הכתוב אומר ולא חפץ בברכה, ותרחק ממני. ע"ש.

יהא רעוא שנזכה לקבל התורה ברוב עוז ותעצומות בשתי ידים אורך ימים בימינה ובשמאלה עושר וכבוד. אכ"י"ר", עכ"ל מח"ס גם אני אודך.

הג"ר מאיר מאזוז, מח"ס שו"ת בית נאמן וראש ישיבת כיסא רחמים, כתב לי: "אם הכהנים עושים כן ע"פ רבوتיהם, אפשר לענות אחריהם אמן (עיין בשו"ת בית נאמן סימן א').".

הרב מרדכי אלמקייס, מח"ס שו"ת ויכתוב מרדכי, כתב לי: ... אמנם דעת מורי ורבי מרן הקדוש מזידיטשוב זיע"א (שהוא עצמו היה כהן) לסמוך על דברי הרמב"ן ריש פר' חוקת שמי שמת מיתת נשיקה אינו מטמא עיי"ש. והוא עצמו הכי נהג להכנס למערת המכפלה וכן לציון רשב"י ולקבר אהרן הכהן. ועי' בשו"ת ויכתוב מרדכי ח"א עמ' תכ"ו שהבאתי מעשה נפלא על זה מאביו של אדמו"ר זיע"א (לגבי קבר רחל לא אמר לי) ... מכל מקום לענין הלכה, אם יש מי שמתיר להכנס לאותו קבר, כדוגמת רשב"י ומערת המכפלה, יכולים לענות אמן אחר הברכה כיון שיש להם על מה שיסמוכו, וכמו שספרדי עונה אמן כששומע אשכנזי מברך על תש"ר או על יין שברכתו שהכל לדעת מרן וכיו"ב. אך אם אין שום היתר, כגון שעושים ברכת כהנים בבית עלמין חלילה – בוודאי לא יענה אמן, דאין זה מברך אלא מנאץ. [וע"ש עוד מה שכתב בזה].

הרב פנחס שפירא, מח"ס שו"ת בריתי שלום, כתב לי: "לכאורה אם אדם עושה עפ"י רבו שמתיר אזי ל"ש לאמר 'זבח רשעים תועבה'. [וע"ש עוד מה שכתב בזה] ע"כ מספר הנפלא "השואל" חלק א', להגר"מ ציון שליט"א.

ואסיים שאין לי שום בעיה שהרב הנ"ל יסבור כהמחמירים וגם ישכנע כהנים אחרים שלא יכנסו למירון, כי אני לא מקבל אחוזים ממי שנכנס או לא נכנס, רק רצוני היה לברר דעת זקני בעל מעדני השלחן זיע"א, ולהסביר דעתו שלא עשה דברים ח"ו מחוסר אחריות, אלא כל תנועה שלו היה ע"פ דעת תורה, וע"פ קבלה שהיה לו וכנ"ל, והדברים ידועים ואכמ"ל. ושוב תודה להגה"צ רבי שליט"א שבזכות הערתו, התעמקתי עוד בנושא זה ומצאתי כמה מרגליות טובות בס"ד.

בשורות טובות לעד

בברכת כהנים באהבה כעתירת

גמליאל הכהן רבינוביץ

מח"ס "גם אני אודך"

ו"פרדס יוסף החדש" על המועדים

עוד כתב הגאון הגדול רבי יוסף קדיש בראנדסדארפער שליט"א בלאאמו"ר הגאון בעל קנה בושם זצלל"ה רב ואב"ד קהילת החסידים טבריא עילית מחבר ספרי "אורה ושמחה" על הרמב"ם פעיה"ק טבריא תובב"א, וז"ל:

בירור דעת מרן הגרי"ש אלישיב זיע"א בענין כניסת כהנים למירון,

ולענות אמן על ברכת כהנים שעושים במערת רשב"י

בס"ד שלישי בשבת ד' מרחשוון תשע"ח

לכב' ידידי אוצר התורה והיראה הגאון רבי **גמליאל הכהן רבינוביץ** שליט"א מחבר הספרים הנפלאים מאוד בבקיות ובסברא ישרה ה"ה ספרי גם אני אודך.

אחדשה"ט.

מה ששאלת אותי אם נכון הדבר מה ששמע שהגרי"ש זצלל"ה ראה דברינו בקונטרס חזקת טהרה, ומה היה תגובתו. נכון הדבר שראה דברינו וגם הסכים בפה מלא על יסוד הדברים. והיות שקשה עלי הכתיבה מחדש גופא דעובדא היכי הוה וכבר כתבתי הדברים עבור הגאון רבי יוסף אפרתי שליט"א הנני שולח לך העתקה.

הקדמה קטנה:

בשנת תשס"א הדפסתי קונטרס קטן הנקרא חזקת טהרה, שם כתבתי צד דלכו"ע אין במערת הרשב"י טומאה דאורייתא, וזאת עפ"י הש"ס והראשונים שחזקת המערות שטהורה מלמעלה [עכ"פ מדאורייתא]. וכתבנו שם שאפילו לדעת הראשונים שפירשו שסיבת הטהרה במערות חז"ל הוא מפני שהכוכין היו פתוחין לצד המערה, מ"מ גם אם במשך הימים נסתם פתח המערות [ועדיין חזקת הכוכין פתוחין למערה] אין טומאה על המערה [כי הכוך עדיין בחזקת פתוח למערה], ולא איכפת לן מה שהמערה עצמו כן סגור [ובספרינו החדש הרחבנו הדברים ביותר].

ועל חידוש זה התייחס הרב אלישיב והסכים לזה להלכה !!!

ואח"כ בשנת תשע"ג הדפסתי "ספר" חזקת טהרה (שתחילתו היה הקונטרס הקטן הנ"ל), ושם הרחבתי מאוד בכל הסוגיות הנוגעות לדיני קברים ומערות, וגם נתבאר יותר יסוד הנ"ל שלא איכפת לן מה שפתח המערה סתום ואין זה מבטל הטהרה. ושם בס' קמ"ד כתבתי מאמר שלם על כניסת כהנים במירון, שהוא כעין תמצית מן הדברים שנתברר בספר באורך [והרוצה להבין הדברים היטב יעבור על הסימן הנ"ל כמה פעמים בעיון ולעיון במראה מקומות לסימני הספר שצינתי שם ויבורר לו הדבר].

עד כאן הקדמה, ומכאן ואילך העתקה מן המכתב לא שינתי סגנון המכתב שנכתב עוד בחיי מהגרי"ש זצלל"ה, ולפיכך נזכר בשם שליט"א.

בס"ד יום א' פר' מקץ כ"ב כסליו תשע"ב

בס"ד לכב' הגאון רבי יוסף אפרתי שליט"א, מתלמידיו החשובים (להבחל"ח) אבא מרי הגאון זצ"ל. ראש ביהמ"ד להלכה בהתיישבות פעיה"ק ירושלם

אחדשכ"ת כדת וכדין

לפני ל"ג בעומר תשס"ט פירסם חכם אחד שליט"א דברים בשמי בשם הגאון ריש"א דכל הגולה שליט"א [הרחמן יברכהו באריכת ימים ושנים טובים, בריות גופא ונהורא מעליא עד ביאת הגואל בב"א], בענין כניסת כהנים במירון לציון הרשב"י. ומעכ"ת פירסם דברים כנגד זה בשעתו. ובו בפרק לפני הסתלקותו של אאמו"ר הגאון זצ"ל כתבתי לו מכתב בקיצור מה שיש אתי מן הריש"א שליט"א מענין זה. וכ"ת שליט"א השיבני במכתבו (שמסר לי בימי השבעה לא תקפ"ץ, בהגיעו לניחוס, והדפיס מכתב זה בספר ישא יוסף ח"א סימן קה), ואמר לי אז כי אחרי האבלות נקבוע לדבר בזה פא"פ. וכרגיל כיון דנדחה נדחה ועד כה לא דברנו עוד מזה. וכעת כיון שעסוק אני שנית בענינים הללו אמרתי להציע לו דברים כהווייתן, שיתברר הדברים לאמיתתה של תורה.

הנושא שעליו דברנו עם הריש"א שליט"א, והנושא שמע"כ שליט"א דיבר עם הריש"א הם שני נושאים שונים. אנחנו דיברנו שאלה כללית מה דין מערות קבורה ישנות שפתחי המערות סגורות כיום, אם עדיין יש להם חזקת טהרה שלהן כמקודם.

היה המדובר בדעת הראשונים ז"ל רובן ככולן שכתבו להדיא שהקברים אשר במערות הישנות שבא"י עשויין באופן שלא תהיה טומאה בוקעת מלמעלה מעל גגות המערות, והדגישו הראשונים, שהיה בזה מנהג וקפידא לעשות כך [הדברים מתבארים בהרחבה אצלנו בספר חזקת טהרה שייצא לאור בס"ד בקרוב]. ולאור זה כל מערות קבורה שבא"י מימי חז"ל בחזקת טהרה מלמעלה [לדעת חלק מן הראשונים לא הועילו אלא כדי להפקיע איסור דאורייתא ועדיין יש טומאת ארונות מלמעלה, וחלק מן הראשונים הועילו להפקיע מכל טומאה, ואכמ"ל]. ומפורש בדברי הראשונים על מה דאיתא בברכות יט: רוב ארונות יש להן טפח הכוונה רוב הכוכין שבמערות, ועל גבה טהור. ועכ"פ לכו"ע היה חזקת טהרה מלמעלה [הדברים מבוארים בהרחבה אצלנו ואכמ"ל].

אלא שנשאל כאן שאלה, דאם אמנם המערות שלהם עשויין מעיקרא באופן שהן עומדים בחזקת טהרה מלמעלה, אולי תקנתן לא היה מועיל אלא כל זמן שפתחי המערות פתוח לאויר העולם, לפי מה שהרבה ראשונים העלו דלא הועיל החלל טפח שעשו בהכוכין אלא מפני שהכוכ היה פתוח למערה, וא"כ השתא כיון דפתחי המערות סגור נפל בבירא כל ההכשר. או דנימא הואיל ואכתי פתח הכוכ שהוא הקבר פתוח למערה, לא איכפת לן מה שפתח המערה עצמה סתומה. ואנחנו העלינו בזה בס"ד דגם אם פתח המערה סתום כיון שהכוכ עצמו שהוא הקבר פתוח עדיין למערה דין קבר פתוח יש לו וטהור מלמעלה.

והעלינו עוד דאי אפשר לומר שהכוכ והמערה כקבר אריכתא דמיא, וכתבנו עוד דמה שאמרו שהכוכ היה פתוח למערה אין הכוונה שהיה פתוח ממש בלי שום כיסוי, אלא ודאי היה סתום בדבר שאינו נחשב סתימה לגבי קבר, ו"דין" פתוח היה לו, אבל פשיטא שהכוכ עצמו היה עליו כמין גולל, ואפי"ה דין פתוח עלה וכו'.

ועיקר הבסיס שעליו עומד הבנין שקבר פתוח למערה סתומה דינו קבר פתוח, וע"ג המערות והכוכין טהור, העמדנו עפ"י הרלב"ח דמפורש בדבריו דאהל סתום המקיף את הקבר חוצץ בפני הטומאה אפילו אין מקום לטומאה לצאת כלל, שהאהל השני

אין לו דין קבר ואע"פ שיש בו התפשטות הטומאה אינו קבר¹². ומה שהצריכו הרבה ראשונים [מתוכם בעלי התוס' והרמב"ם] בקבר סתום שיהיה פתוח, דוקא בקבר, אבל אהל שיש בו התפשטות טומאה ואינו בתורת קבר מפני שחסר לו תנאים של קבר חוצץ אפילו הוא סתום [הדברים מבוססים עפ"י הראשונים וגדולי האחרונים שאכמ"ל], ועפ"י יוצא דהמערה הסתומה אין לו דין קבר כיון שאין בה גוף הטומאה אלא התפשטות הטומאה. והכוח עצמו הלא פתוח לחוץ למקומו לאויר המערה ואין דינו כקבר סתום.

והנה כשיצא לאור הקונטרס, עלה תלמיד מרן, המפורסם הגאון רבי בנציון קוק שליט"א אל מרן שליט"א. ושאל לו על עקרי הדברים הללו שאמרנו¹³.

ואציע הדברים שסיפר לי אז הגרב"צ שליט"א

א) שאל אותו אם הכוח והקבר נחשב כקבר אריכתא, או שהקבר עם המערה כשני מקומות נחשבים, וגם שאל אותו במה שפירשנו בדברי התוס' שהכוכים היו פתוחים אם הכוונה שהיה פתוח ממש או שהיה שם כיסוי ואפ"י טהור מפני שהיה על זה דין פתוח¹⁴.

ענה ע"ז מרן שליט"א **פשיטא!** שהיה הכוח סתום וחלוק מן המערה, אלא אלא כיון שלא היה סתום היטב הרי דין פתוח עלה, דאי אפשר לומר שהיה פתוח ממש. והכוח והמערה כשני מקומות חשובים¹⁵.

על השאלה השניה אם פתח המערה סתום אבל הכוכין פתוח למערה אם עדיין יש חזקת טהרה על המערה, הואיל והכוכין פתוח למערה אע"פ שפתח המערה עצמה סתום.

ענה מרן שליט"א בתקיפות ובפשיטות ובבהירות באופן דלא משתמע לשני צדדים. שאין סתימת פתח המערה גורע כלום מן הטהרה שלמעלה, שאפילו המערה סתומה מ"מ כיון שהכוח פתוח למערה דין קבר פתוח עליו, וטהור מלמעלה.

אגב יש אתי מכתב מנכדו של מרן הרה"ג ר' משה ישראלזון שליט"א מחודש אדר תשע"א, ששאל עוד פעם את מרן שליט"א על זה וענה בפשיטות כמו שאמר לפני כמה שנים להגר"צ שליט"א הנני מעתיק מכתבו של הרב ישראלזון, וז"ל:

¹² באמת סברא זו נזכר בהרבה אחרונים וכל אחד אמרו מדילי' מכח סברא. והארכנו בזה בספרינו החדש.

¹³ ראוי לציון - אע"פ שהוא למותר. שהגר"צ עלה לשאול ביוזמתו כדי לדעת האמת בדבר [אחרי שבכולל שלמדנו היה שם הגאון ר' יחזקאל כהן מגדולי חכמי ישיבת מיר שהיה דעתו חזק כמוני, וכן ספרתי לר' ב"צ שכן רבי הגאון רבי אברהם אטיק שליט"א מגדולי חכמי ירושלים פשוט ליה וברור ליה כדברינו, כנראה שזה המריץ אותו לברר הדבר אצל הרב שליט"א. כי הגרב"צ אין דרכו לשאול להרב על כל דבר ודבר אלא א"כ עיין ושקל בעצמו הדברים אם ראויין הדברים להביאן אל מרן שליט"א, וכמובן שהוא הציע השאלה בלא שום נגיעות עצמית לכל הענין, ללא שום אינטרסים חלילה. ואני בעצמי לא ידעתי שהוא הולך לשאול על זה. וכשהיה מדבר בזה עם מרן שליט"א הייתי בחו"ל, ונודע לי על כל הענין רק אחרי שחזרתי].

¹⁴ באמת רוב הראשונים פירשו להדיא שהארון היה מכוסה לגמרי אלא שהיה חלל טפח בין הארון והכיסוי, השאלה התייחסה לפי פל' המהר"ם בתוס' ב"ב דף ק' שהוא מפרש שהארון עצמו וגם הכוח היה פתוח מן הצד למערה. שאלה זו נוגע להבין למה לא נחשוב הכוח והמערה כקבר אריכתא.

¹⁵ לימים מצאתי ראיה מפורשת לזה מתוס' ב"ב, ואכמ"ל.

אל מעלת כבוד הגאון רבי יוסף קדיש ברנדסדורפר שליט"א בעמח"ס "אורה ושמחה" על הרמב"ם ורב ומו"ץ בשכונת "בית ישראל" פעיה"ק. **ברכה ושלוש רב.** הנני למסור להדר"ג נ"י את אשר זכיתי לשמוע מפ"ק אא"ז מרן הגרי"ש אלישיב שליט"א ביום ה' פר' תצוה ו' אדר ראשון תשע"א. וזה אשר שאלתי אותו: קבר שיש בו פתח למערה (ריקה) הסמוכה לה, והמערה היא סתומה לגמרי מחלל העולם. האם הקבר נחשב קבר סתום מכיון שאינו פתוח לאויר העולם? והשיבני מרן שליט"א: ודאי "אין" הקבר נחשב קבר סתום, כיון שהוא פתוח למקום אחר, ואין צריך שיהיה פתוח לאויר העולם, עכ"ד. והנני חותם בברכת התורה אדר א' תשע"א. משה ישראלזון. ע"כ לשון המכתב היקר.

נחזור לענין. גם שאול נשאל ע"י הג"ר בנציון שליט"א אודות דברי הרלב"ח: ענה לו מרן שליט"א, מתוך שמחה של תורה כהאי לישראל: מעולם חשבתי כך שאהל סתום על גבי קבר חוצץ, ולא ידעתי שזהו סברת הרלב"ח, עכשיו שהראתיני רלב"ח וכו'.

לאחר שבוע או שתיים או יותר קצת. סיפר לי עוד הגרב"צ שליט"א שהגיע שאלה אצל הגרי"ש על קברים שנמצאו בכביש מס' אחד (בירושלים) מה לעשות כדי להנצל מטומאה, והורה לעשות אהל חוצץ עם חלל טפח ולהשאיר פתוח מן הצד. אז שאל הגרב"צ קדם מרן שליט"א בשעת מעשה, הלא לימדנו רבינו כסברת הרלב"ח שאי"צ להשאיר שום פתח. אמר הגרי"ש לא הבנתי השאלה. נכון "אין צריך להשאיר פתוח כלל ודי באהל חוצץ סתום".

והנה, המשא ומתן בין הגרב"צ עם הגאון שליט"א היה נמשך הרבה ימים [כלומר שהגרב"צ עשה הפסקות בימים בין שאלה ושאלה], ושאל וחזר ושאל, אני לא הייתי בארץ אז באותן הימים ששאל. כשחזרתי לכולל, קבלו כל חברי הכולל את פניי בצהלה ורינה ובשורה בפייהם להוי ידוע שהגרי"ש שליט"א הסכים עמדי על כל דברי הקונטרס. חברי הכולל זוכרים זאת היטב. והגרב"צ סיפר לי בפרוטרוט השאלות והתשובות. וסיפר לי שכשהיה מדבר מזה היה מרן שליט"א קורא אותנו "בעל הקונטרס" בלשון חשיבות, שכפי מה שהבנתי מדבריו שלא היה זה שאלה סתם אלא היה דנים בזה הרבה במשך זמן.

ושוב שאל הגרב"צ שליט"א א"כ הרי יש היתר לכהנים ליכנס למירון שהרי כיום הציון למעלה הוא מעל גג המערה, והמערה הוא למטה, ועל גג המערה ליכא טומאה וכו', ואיני זוכר בדיוק מה היה המסקנא להלכה ו"למעשה", רק אכתוב שני פרטים מה שאני זוכר בבירור.

הרה"ג משה יצחק פולטשיק שליט"א עלה בו בפרק למרן שליט"א [אחר שידע מכל המשא ומתן בזה עם מרן שליט"א] טען לפני מרן: ר' בנציון [שהוא כהן] כבר חושב ליכנס למירון, ויש לעצור בעדו, שהרואים לא ידעו שההיתר כאן הוא משום שהמערה חוצץ, ויחשבו שההיתר הוא משום קברי צדיקים אין מטמאין ויבואו להתיר גם במקום אחר. ענה לו מרן שליט"א לא גוזרים גזירות מה שהוא צודק צודק. [הרב פאלעטשיק סיפר לי אז הדברים וגם אמר לי שרשם הדברים אצלו כדאי לבקשו הרשימות].

עוד פרט אחד מה שאני זוכר בבירור מה שאמר לי הגרב"צ. מרן שליט"א אמר להגרב"צ [אולי?]? יש לחשוש שבמשך הזמן כבר נפל המערה ואין שם חלל. אמרתי לר' בנציון שיחזור להגרי"ש לשאול, כי בסביבות מערת רשב"י במירון קיים הרבה מערות קבורה שרואים בעיניים שהם עומדים על תילם ולא נפלו [כגון מערת בית הלל ועוד

הרבה מערות ידועות שם ופתוחות לעין כל רואה] ולמה נחוש אצל ר' שמעון שנהרס. **ענה לו מרן שליט"א א"כ מותר**¹⁶. [אבל הרב"צ שליט"א ביקש ממני - **מעצמו** - לא לפרסם בשפם הגרי"ש היתר לכניסת כהנים, ונמק לי כי צריכים להכיר את השיחות קודש של הגרי"ש שליט"א. כפי שהבנתי שרב"צ חשש אולי כל השיחה היה להלכה ולא למעשה. דאעפ"י שאמר להדיא א"כ מותר, אפ"י חשש שאין זה הוראה מעשית].

ובאמת לא פרסמתי דעת הגרי"ש שליט"א להיתר בשעתו, כי היה די לי רק הסכמתו על עצם הדברים להלכה.

ע"כ מה שנוגע לדברי מרן הריש"א שליט"א

ועכשיו נבוא בנוגע המסורה שאתם מוסרים בשם הרב שליט"א

והנה. היה תמוה בעיני, כי מצד אחד הנאמנות של הרב"צ שליט"א כתלמיד שאינו משנה כלום מרבו ידוע ומפורסם. ומצד שני פשיטא שנאמנותו של כ"ת כמעתיק השמועה בדקדוק רב ידוע ומפורסם. והיה נראה כתרתי דסתרי.

אמנם בימים אלו קבלתי בסייעתא דשמיא מאחד מתלמידי מרן שליט"א, רשימה מכל השיחה ששח מעכ"ת עם מרן שליט"א בשעתו בשעה שפירסם דברי הגרי"ש שליט"א. וגם עיינתי שנית במכתבו שכתב לי ושנדפס בספרו, וראיתי באמת שהדברים שכתב במכתבו, ורישום השיחה כפי שראיתי, הם באמת מדוקדקים להפליא בלי שום שינוי כלל, ובאמת נתפלאתי וראיתי שבאמת מעכ"ת מדקדק בכל תיבה ותיבה שכותב בלי שום חיסור ויתר כפי שקיבל ממרן שליט"א. אמנם נוסח השיחה נכתב בסגנון שיחה והדברים אמורים כפי סדר אמירתן, ומכתבו בא בסגנון אחר אבל אין זה משנה.

א) המדובר בהשיחה שהיה לכם עם הגרי"ש היה, מה שמקילים בענין קברי צדיקים אינם מטמאים וע"ז סובב כל הדברים. ובאמת מעכ"ת כתב זה להדיא במכתבו דעתו של מרן שליט"א שאין לסמוך על זה. ובאמת דברים אלו לא נוגע לדין [וגם אן כתבנו בפשיטות ובירור שאין להקל נטעם זה].

ב) הגאון הגרי"ש שליט"א נשאל על השמועה שאומרים בשם הגרי"ש העליר שכשבנו הבנין עשו כיפין לחציצה. וע"ז לא רצה הגרי"ש לסמוך כיון שאין לזה מקור נאמן, וכ"ת כתב זה באות ג.

ג) מעכ"ת שליט"א שאל אודות הרלב"ח אם אפשר לסמוך ע"ז ושאל אותו מה שאמרתי בשמו שאפשר לסמוך ע"ז, הגרי"ש לא ענה להדיא ע"ז, כי לפי השאלה שהציגו לפניו זה לא היה נוגע כיון שלפי צורת השאלה שרוצים לסמוך על הכיפין שאומרים מפי השמועה שיש כיפין, ועל פי דעת הרלב"ח, ודעתו שאין לסמוך ע"ז ואין זה מקור נאמן שיש שם כיפין בכלל. [ואדרבא משמע מתוך השיחה שבאמת היה אפשר לסמוך על הרלב"ח רק טען דמאן יימר שעשו כיפין].

ואמנם ברצוני להדגיש כי לפי מה שנשאל מרן שליט"א באדר א' תשע"א [כפי שבא במכתב לעיל] דקבר הפתוח למערה והמערה סתומה אין כאן דין קבר סתום, מזה יש ללמוד שדעתו כהרלב"ח, דלולא דברי הרלב"ח הרי המערה עצמה דין קבר עלה כיון שיש בו התפשטות טומאה, אלא עכ"ח דס"ל דאהל סתום שיש בו התפשטות טומאה

¹⁶ בספר שלי החדש הארכתי בראיות ברורות מן הראשונים ז"ל שאין חוששים שמא נהרס החלל במשך הזמן, ואכמ"ל.

אינו קבר, והן דברי הרלב"ח, דו"ק, וזה ראייה ברורה עפ"י שתי עדויות דסבירא ליה בפשיטות להלכה כהרלב"ח.

מכל אילין נתברר שאין שום סתירה כלל בין הדברים שקבלתי בשם מרן הגרי"ש לדבריו. כי מעכ"ת שאל אם יש לסמוך שעשו כיפין. וע"ז אמר שזה שמועה שלא נתברר מקורה.

אבל אנחנו דברנו להתיר בלא כיפין, אלא שעצם המערה חוצצת על פי קבלת הרשב"ם תוס' רמב"ן רשב"א ריטב"א ועוד המון ראשונים שכולם כתבו מפורש שמעירותיהם בזמן חז"ל יש להן פותח טפח וחוצץ. ובזה בודאי הוא קבלה אמיתית, אשר אין שום חולק ע"ז. וע"ז הסכים מרן שליט"א בפה גמור.

ועכ"פ עיקר הדברים שעליהם היה המדובר חסר מן הספר שלכם, דאנן לא דברנו עם מרן שליט"א לסמוך על שמועות של עשיית כיפין, אלא לסמוך על קבלת הראשונים שהמערות מלמעלה בחזקת טהרה עומדות, וזה שרשב"י מונח במערה זהו גמרות מפורשות בנוסף הקבלה הברורה שר"ש טמון במערה, והציון כיום הוא גג של מערה, והמקורות לזה הן בחז"ל והן בראשונים. ואכמ"ל.

כפי מה שאני מסתובב הרבה ברגלי תלמידי מרן שליט"א [שבכולל עמנו לומד הגרב"צ שליט"א ונכדו הגר"מ ישראלזון] וכמה פעמים שמעתי מהם שהגרי"ש עונה לפי השאלה ששואלים. וזה דרכו. וכמוכן לפי מה שהצגתם את השאלה לסמוך על כיפין בזה ברור מללו שאין לסמוך על שמועות. [וגם אני בעצמי לא רציתי לבנות על שמועות שאין להם מקור]. ולפיכך איני רואה שום סתירה מדברים שאמר לו מרן שליט"א ולדברים שאמר אז בשעתו, כי בשעתו היה המדובר אודות לסמוך על המערה שהיא עצמה כיפה, וע"ז הסכים שגם בזמנינו אפי' שפתח המערה סתום יש לה ההיתר הראשון. ושאלתו דמר היה על דבר לסמוך על מה שאומרים שעשו כיפין. וידוע שהגרי"ש שליט"א לא היה במירון לעולם. ודרכו לענות על מה ששואלים ותו לא מידי.

אם ירצה מע"כ לדבר בזה באריכות אשמח מאוד להבהיר לו הענינים פא"פ, כדי להביאם שנית אל מרן שליט"א.

אגב ארשום לפניו עוד הוראה מבית מדרשו של הגרי"ש שליט"א בנוגע למירון.

בשלהי חורף זה נתפרסם באיזה עיתון בשם רב אחד שאמר בשם הגרי"ש אלישיב שליט"א שאסור לענות אמן על ברכת כהנים הנאמר בהיכל הרשב"י מפני שהיא ברכה לבטלה. ופירסום זה הוא שקר, והריני כותב עדות מה שרשמתי אצלי בזמן השמועה, היום יום ה' ד' אדר ב' תשע"א. שמעתי מנכדו של הגאון הרב אלישיב שליט"א הרה"ג משה ישראלזון שליט"א, ששמע מנכדו המשב"ק הרב ארי' אלישיב ששאל אתמול יום ד' את זקנו שליט"א אם עונים אמן על ברכת כהנים בציון הרשב"י במירון, והשיב שהואיל וסוף סוף הדבר הוא ספק אם מותר לכהנים ליכנס שם, עונים אמן.

ושוב ביום א' בשבוע שאח"ז העיד לי הנ"ל [נכדו הרה"ג ר' משה ישראלזון] שהוא עצמו ג"כ שאל ע"ז את זקנו והשיב לו כדברים הללו, ונתן לי זה בכתב ידו.

ולא ידעתי מאי כוונתו "ספק". אולי תוכלו לברר

עד כאן המכתב ואני מוסיף: ועל מה שכתבנו בחזקת טהרה החדש עמ' רצו שבכל אופן במירון בציון הרשב"י לא יכול להיות אלא ספק של טומאת ארונות, והוא ספק

דרבנן, וזה מותר לכתחילה בכל התורה וכ"ש בטומאה ברה"ר, וכ"ש לצורך מצוה
יעו"ש. עכ"ל.

הרה"ג מרדכי ציון שליט"א מח"ס שו"ת השואל וספר קום והתהלך בארץ ועוד ספרים ירושלים כתב בענין זה, וז"ל:

בענין ביקור כהנים בקבר רשב"י כתבתי בספרי קום והתהלך בארץ סימן מ"א ואני מצרף כאן את התשובה, וז"ל:

שאלה: האם יש היתר מיוחד לכהנים לבקר בקבר רשב"י שבמירון?

תשובה: רוב הפוסקים פסקו שאין מקום להתיר לכהנים להשתטח על קברי צדיקים (ראה להלן סי' נד). אמנם בס' הברכה המשולשת על נשיאת כפים (פרק ב, לא, עמ' ס), כתב הרב מנחם מנדל הכהן פקשר שמקום אחד יחיד ומיוחד יש, שכהנים נכנסים בביהמ"ס שעל ציון התנא רבי שמעון בר יוחאי באתרא קדישא מירון. וכתב (הערה קד) וז"ל, שקבלה מקובלת מגדולי ארץ ישראל שהכהנים נכנסים לציון הרשב"י משום שהרה"ק ר"א גלאנטי בנה הבניין על קברי התנאים והשאיר פותח טפח. כמו שמקובל מהרה"ק ר' שמואל העליר אבד"ק צפת, וכך מקובל אצל הכהנים הצדיקים לבית ספינקא שקיבלו מזקנם אבד"ק ברעזדאוויץ וז"ל וכן נוהגים כיום רבים מזרע אהרן שלמים ויראים ליכנס שם, ולחיבת הקו' אעתיק מש"כ זקני הרה"ח ר' פנחס אליעזר הכהן פקשר וז"ל מחשובי זקני ירושלים בספר הזכרונות וז"ל, בחודש אייר שנת תר"ע נסעתי למירון בפעם הראשונה, והאכסניא היתה אצל זקן גיסי הרב ר' נפתלי פרנקל, באותה שנה היה גם ר' דוד ז"ל (רבו דודל מלעלוב זצוק"ל) שם במירון על ל"ג בעומר, לא ידעתי מה לעשות אם ליכנס לציון הרשב"י או לא, היו שם כהנים שהיו נכנסים והיו שם כהנים שלא נכנסים. שמעתי שם מכמה אנשים שאמרו לי בשם ר' דוד, שסיפר שבשעה שבנו. הבניין על ציון הרשב"י בנו אותה באופן כזה שכהנים יהיו יכולים ליכנס לציון, וגם שהרה"ג הר' יחזקיא שבתי שהיה מקובל וכהן, והיה תמיד יושב ולומד בתוך המערה שם, מזה למדתי וקבלתי ליכנס לתוך ציון הרשב"י, והייתי שם בפנים יחד עם עוד כהנים ביחד עם הר' דוד ז"ל זיע"א, עכ"ל ס' הזכרונות. וקבלה זו מפורסמת אצל הרבה מזקני ירושלים (ומבואר בקונטרס פתחי טהרה ס' יג ע"ש), ולא באתי להעמיד דעה זו כיחידה כי הרבה גדולי חו"ל שלא ידעו מקבלה זו ולא קיבלוה לנהוג כך החמירו ע"כ שלא יכנסו כהנים, וכל אחד ינהג כפי קבלת אבותיו, עכ"ל הברכה המשולשת.

אלא מסופר על האדמו"ר מצאנז ש"אירע פעם שנסע כהן לארץ הקדושה, ובעת שלקח פרידת שלום, אמר לו אא"ז [האדמו"ר מצאנז] שלא יהיה שוטה ולא ילך על הקברים, אפילו בל"ג בעומר לא ילך על ציון למירון" (ספר חמדה גנוזה אות קמח). וכן בנו בשו"ת דברי יחזקאל (סוס"י א), האדמו"ר משינאווא יצא בכל תוקף לדחות דעת הסוברים שמותר לכהנים להיכנס לקברי צדיקים, וז"ל: "לאשר נצטוינו בתוה"ק להזהיר כהנים שלא יטמאו, מצאתי את עצמי מחויב בדור הזה להודיע לעם ד', כי מה שיש מקילין ואומרים שמותר לכהנים לילך על קברי צדיקים הוא טעות, ואין להם על מה לסמוך להקל באיסור דאורייתא ח"ו". ובס' ויואל משה (מאמר ישוב א"י סי' צח-צט), הרבי מסטמאר האריך לסייע לשיטתו של הדברי יחזקאל לאסור הכניסה לכהנים, וכתב שהעיקר בזה מה שכתב זקינו בספרו ישמח משה פרשת שמיני שצדיקים אמיתיים אין להם טומאה, אחא שלא ניתן לנו הכח להבחין מי הגיע למדרגה זו ומי לא. ובזמירות דברי יואל (ל"ג בעומר אות שעב) כתב: "כל פעם בהיות רבינו במירון הזהיר מאוד את הכהנים שהיו שם שלא יכנסו למערת הרשב"י, אלא ישארו מחוץ לשער חצר הציון הקדוש, ודעתו להלכה שאין להקל כלל בעניין טומאת

כהנים על קברי צדיקים". וגם כתוב בס' ציון לנפש צבי (פ"ב אות ב) שבביקור אחד במירון התווכח מוהריא"ז מרגליות עם האדמו"ר מסטמאר ממעשה הר"י כהן (ציווה האר"י ז"ל למוהרי"י הכהן שילך לכפר עין זיתון על ציון ר"י בר אילעאי ונראה מזה שהאר"י ז"ל ס"ל כדעת הסוברים שכהן מותר להשתטח על קברי צדיקים), ומי לנו גדול מהאר"י ז"ל? ענה לו האדמו"ר מסטמאר: כי יכולים לעשות השטתחות סמוך ונראה להקבר, ולא על הקבר עצמו (וכן מובא בס' אסיפות דברי יואל עמ' מד-מה ובעולמות שחרבו עמ' קט-קי. ודעתו של הרבי מסטמאר גם מובא בטעמי המנהגים עניני הילולא דרשב"י להערה כו שעל אות ח, עדות ביוסף עמ' קמג, שו"ת פאת שרץ ב מא, טהרת כהנים עמ' כג). ובס' נטעי גבריאל (הלכות אבלות ח"ב, פרק צא, ב), כתב הרב גבריאל זינגער שיש שהתירו לכהנים ליכנס לתוך הבניין של קבר רשב"י במירון משום שנבנה באופן שכהנים רשאים ליכנס, אבל רוב הפוסקים דעתם להחמיר גם במירון. והרב זינגער כתב (הערה ד) שהאוסרים רוב גדולי ישראל כ"ק אדמו"רים מהר"א מבעלז, סטמאר וליובאוויטש, והרב ז. מינצברג, והג"ר משה פיינשטיין ובעל מנחת יצחק והג"ר שלמה זלמן אוירבך. ודעתו של הג"ר שלמה זלמן אוירבך שאין לכהנים להיכנס לבנין קבר רשב"י במירון מובא בהסכמתו לספר "ציון לנפש צבי" (וגם בהליכות שלמה – מועדים ח"ב עמ' שסו). ועוד ראיתי בשו"ת פאת שדך (ב, מא אות א) שכתב הרב שמואל דוד הכהן מונק ז"ל: "ואף כי שמעתי כי הר"ר שמואל העלער זצ"ל עשה איזה תיקון במירון להיות טומאה יוצאה דרך פותח טפח, אינו כדאי להתיר איסור על פי שמועה בעלמא", עכ"ל. ופעם גם ראיתי מכתב משנת תשל"ט שהרב רפאל כהן, הלומד בכולל בצפת, שאל את הג"ר עובדיה יוסף, אם מותר בשבילו שהוא כהן לעבור לכולל שנמצא בקבר הרשב"י במירון, ולסמוך בשעת הדחק על המקילים שקברי צדיקים אינם מטמאים. ענה הגר"ע יוסף, "בהירת דלדעת רוב הפוסקים אסור לכהן להכנס לקברות צדיקים, לכן אין מקום להתיר לכבודו לעבור מהכולל של צפת, לכולל של מירון המחובר לקבר רשב"י, וגם ראש הכולל ידי הרה"ג ר' דוד דיין שליט"א, רב העיר צפת, הודיעני במפורש, שאינו מסכים לקבל כהנים לכולל שלו במירון מהטעם הנ"ל. אולם נודע לי שהוגשה בקשה עם תכנית למועצה האזורית במירון לבניית חדרים נוספים סמוך לכולל שלמירון, באופן שלא תהיה בעיה לכהנים ללמוד שם". וכן בשו"ת תשובות והנהגות (ד, רסו): "ואף דבשעתו הגאון רבי שמואל העליר זצ"ל אב"ד צפת התיר כהנים, לא ידוע לנו היאך היה מצב השביל בשעתו, אבל אנו אין לדין אלא מה שענינו רואות, ונראה שכל האיזור בית קברות גדול היה, 'ומה לו לכהן בבית הקברות'".

וראיתי בספר כבני מירון (פרק ג), שהרב אלעזר שטרן (מרא דאתרא דאתר"ק מירון והגליל) מצרף הרבה סניפים להקל, אלא כאמור גדולי ישראל אוסרים כניסת כהנים לקבר רשב"י. ובס' טהרת מירון מקלט דברי גדולי ישראל האוסרים – כולל הגרמ"ד סולוביצ'יק והגר"צ מוצפי – כתגובה לאלו שאוסרים היתרים, עיי"ש באריכות (ועיין גם טהרת הכהנים כהלכתה עמ' שכב-שכה שאוסר).

והאדמו"ר מתולדות אהרן - רבי אברהם יצחק הכהן – מתחילה נהג עצמו להלכה כדעת זקינו הגאון רבי שמואל העליר שהתיר כניסה לקבר רשב"י. אולם אח"כ חשש לדעת האדמו"ר משינאוואו (שו"ת דברי יחזקאל סוס"י א) שאוסר. וגם אמר פעם שאינו יכול להיכנס נגד פסק רבו ומור הרבי מסטמאר. אולם כשכהנים שאלוהו לחוות דעתו לא היה עונה לכולם בסגנון אחד ופעם השיב: "זקני מהר"ש העליר זצ"ל מתיר ואילו הגה"ק משינאווא זי"ע אוסר, ועל כן דעביד כמר עביד ודעביד כמר עביד"

(זכור לאברהם ח"א טו, ל. ח"ג מד, טז). ובאחרונה, האדמו"ר מתולדות אהרן העכשווי, ביקר בקבר רשב"י במבנה עץ סגור שעל מכונית מדין אוהל זרוק. ובדרך זו, גם מבקרים כהנים באוהל של הרבי ליובאוויטש (ועיין מה שכתבנו בנסיעה לכהנים בהר הזיתים).

ונשאל האדמו"ר מקאליב: כהן נדר נדר שבאם יולד לו בן יסע למירון לציון הרב"י זיע"א, ואינו יכול להיכנס לציון הק', והוא חושש מאי קיום הנדר, מה יעשה? והשיב: "למרות שאינו יכול להיכנס לתוך הציון הק', הוא יכול לעמוד מבחוץ, קרוב עד כמה שאפשר ובכך הוא מקיים את נדרו, אמנם הגרי"ש אלישיב זצ"ל סובר שגם לעלות להר מירון אסור לכהן מחשש שיש בו קברים, אולם הרבה פוסקים אינם מסכימים לזה" (שו"ת קול מנחם או"ח ג, שנד). וראיתי כשנשאל הגרי"ש אלישיב הרבה בעניין הדרכים להגיע לכהנים להגיע לקבר רשב"י והשיב: "אני לא הייתי שם, ואני לא יודע", כי למד תורה (וישמע משה ח"א עמ' שכא).

ונשאל מו"ר הגר"ש אבינר: האם מותר לכהנים להיכנס למתחם של קבר רבי שמעון בר יוחאי? והשיב: לא. אמנם הסביר שזו מחלוקת. יש רבנים שאסרו כי כל המתחם הוא בית קברות עתיק, שהתגלה בשיפוצים, ואין על פי רוב חלל טפח בין המת לעפר שעליו, שזו טומאה רצוצה שהיא בוקעת ועולה. ויש התירו בטענה שאין כאן בית קברות עתיק, ומערות קבורה תוכננו כך שאין טומאה עוברת, ומציאות קברים בלי חלל טפח היא ספק, ואין חוששים לספק טומאה ברשות הרבים, והיא גם טומאה מדרבנן, ושאיסור לעלות הוא בזיון לרשב"י. לבסוף הגיעו להסכמה שמותר לעלות לציון רשב"י בדרך המקובלת הנקראת "דרך בורמה". והסיק שיש לכהנים להימנע, ומו"ר שליט"א גם כהן וסיפר לי שלא נכנס לאף קבר צדיק כולל קבר רשב"י (בדף שבועי מעייני הישועה 398 גליון - פרשת בהר-בחוקותי תשס"ט. נדפס כעת בפסקי שלמה ח"ב ערך קדושת כהנים).

ושאלתי את הגר"א נבנצל: האם יש היתר מיוחד לכהנים לבקר בקבר רשב"י שבמירון? והשיב: לא.

סיכום: היתה קבלה אצל חלק מגדולי א"י שקבר הרשב"י היה בנוי כך שיתאפשר לכהנים להיכנס, אבל הקבלה לא נמצאת אצלנו ומשום כך גדולי דורנו אסרו לכהנים להיכנס לשם.

א"ה ריחמ"א: הגאון הגדול רבי חיים שלום הלוי סגל שליט"א רב ומו"צ בבית
ההוראה דהגרי"מ שטרן שליט"א ור"מ בישיבת 'כנסת מרדכי' סאדיגורה ומח"ס
שו"ת בירורי חיים ו"ח ועוד כתב על ענין זה, וז"ל:

שאין לזלזל בכהנים הנוהגים להיכנס למערת רשב"י

עפ"י המסורת שבידיהם מזקניהם

בס"ד יומא תנינא למעשה בראשית לסדר לך לך

ג' מרחשון ה'תשע"ח

יוד"ר דקדוש ישראל מרוז"ין זיע"א

כבוד

ידידי הרה"ג כהן שדעתו יפה, מלא חכמה ויראה טהורה,

חו"ב טובא, שמעתין מתבדרין בבי מדרשא

רבי גמליאל רבינוביץ שליט"א

מח"ס גם אני אודך ג"ח ופרדס יוסף החדש ג"ח

אחר מבוא הברכה והשלום

ע"ד שראה קובץ תורני שכתב לזלזל בכהנים הנוהגים מקדמת דנא, להיכנס למערת
התנא האלוקי רבי שמעון בר יוחאי במירון זיע"א.

תשובה: א) הנה פשיטא וברירא דמשפחות כהנים המיוחסות שנהגו להיכנס למערת
התנא רשב"י, אינו בנין נערים דקאמרי בגמ' (מגילה לא, ב) דהוי סתירה. דכך יש
להם במסורת מאבותיהם וזקניהם דבמערת הציון איכא פותח טפח, ואזי הטומאה
אינה בוקעת ועולה¹⁷.

ומכל מקום מצאנו בדברי הפוסקים שכתבו ע"ד הכהנים שנכנסו לשאר קברי צדיקי
ישראל, על סמך שקברי צדיקים אינם מטמאין וכמ"ש בקצשו"ע (סימן ר"ב סי"ד)
'יש כהנים הדיוטים נוהגין ללכת על קברי צדיקים באמרם שקברי צדיקים אינם
מטמאין, וטעות הוא בידיהם, וצריכים למחות להם' ע"כ.

וראה בשו"ת בתי כהונה לרבי יצחק הכהן רפפורט זצ"ל¹⁸ (סימן כ"ג) בזה"ל, על מה
סמכו הכהנים להשתטח על קברות הצדיקים [מלשוננו זה חזין, דכך היה מנהגם],

¹⁷. ועיין רש"י (סוכה ד, א ד"ה הכי גרסינן), ובשו"ת בירורי חיים (ח"ו עמ' קסו ד"ה והשיבו) בזה.
¹⁸. הנה בעל בתי כהונה היה רב אב"ד באיזמיר כארבעים שנה, ובערוב ימיו חזר לירושלים עיה"ק,
בה שימש כרב ראשי עד לפטירתו בשנת תקט"ו. שו"ת זה הודפס בשנת תצ"ח.

ומ"מ בסוף דבריו כתב 'ורבים גדולים ועצומים ואנכי הרואה הלך הלכו האישיים על קברי הצדיקים, על כן נאלמתי דומיה, ואינהו בקיאי וכך נגלה להם ולדורות ראשונים מסוד ה' ליראיו, וה' יאיר עינינו בתורתו' וכו' ע"כ, הרי לך דלא החליט לאיסורא.

ולפי"ז יש להבין מה שהביא בפתחי תשובה (יו"ד סימן שע"ב סק"ב) מדברי הבתי כהונה 'דמה שנהגו איזה כהנים להשתטח על קברי צדיקים אין להם על מה שיסמוכו, ולכן שלא כדין עושין הנוהגין כן' ע"כ. ובאמת בשו"ת מנחת אלעזר (ח"ג סימן ס"ד) כתב, לדחות הכרעתו של הפתחי תשובה בדברי הבתי כהונה עיי"ש. וכן כתב בשו"ת פרי הארץ לרבי ישראל מאיר מזרחי זצ"ל¹⁹ (ח"ג יו"ד סימן ז') בזה"ל, ועין רואה למאור עינינו רב כהנא יצ"ו, צלל במים אדירים ואיזן וחיקר בחיפוש מחיפוש בחכמתו הרמתה, ולא מצא צד היתר בדבר לפום דינא. וסוף דבר הניח הדבר במנהג, ממה שלא ראה מי שקרא עליו ערער, וכתב דאולי נגלה להם מסוד ה' ליראיו. ע"כ.

אין להתיר להיכנס לקברי צדיקים מטעם דאיכא דס"ל דאינן מטמאים

(ב) ומאידך בספר דברי יחזקאל משינווא זצ"ל (עמ' קה מדפי הספר) כתב, ומצאתי את עצמי מחוייב בדבר להודיע ברבים, כי מה שיש איזה כהנים המקילים ללכת אל קברי צדיקים, הוא טעות בהחלט, ואין להם כלל על מי לסמוך להקל באיסורא דאורייתא. ומה שאמר אליהו שאין טומאה בתלמידי חכמים, היינו רק ביום מיתתם לטפל בקבורתם, אבל ללכת למערה שכבר קבור בה הצדיק הוי איסורא דאורייתא כי הטומאה בוקעת ועולה. וגם מה שכתוב בזוהר (ח"א פר' וישלח) שקברי צדיקים אינם מטמאים, כבר כתב הרה"ג מהר"א אזולאי בספר זהרי חמה, דהאי מימרא משבשתא היא. ע"כ.

וכבר מצינו בשו"ת מהרי"ל (סימן קנאות ו') שכתב בזה"ל, וקברי צדיקים מטמאים באהל כמ"ש התוס' (בבא מציעא קיד, ב), וכן מוכח בסוכה (כה, ב) גבי מישאל ואלצפן. וכהנים שנהגו ללכת על קברי הצדיקים, אולי נהגו כן מפני שמעירותיהם יש בהם פותח טפח, ומנהג אבותיהם בידיהם, ושכחו את הטעם. ומ"מ אין לסמוך אף על ארונות שיש בהן פותח טפח, לפי מה שכתבו התוס' (ברכות יט, ב) דבעינן שיהיה פתוח מצד אחד [להלן (אות ז' ד"ה וכמו"כ) הרחבנו בזה]. ע"כ.

וכן בשו"ת משפטי צדק להגאון מהר"ש גרמיזאן (סימן עו) נשאל, האם שרי לכהן להשתטח על קברות הצדיקים. והשיב, מה זו שאלה, ומהיכי תיתי שיהיה מותר, והלא גזירת הכתוב היא שהמת מטמא אפילו הוא צדיק גמור, כי מי לנו גדול בצדקות כיוסף צדיקא. ואמרו חז"ל דהא דכתיב (במדבר ט, ז) אנחנו טמאים לנפש אדם, אותם אנשים נושאי ארונו של יוסף היו. ובגמ' (סנהדרין לט, א) אמר ליה ההוא מינא לרבי אבהו, אלוקיכם כהן הוא שנאמר (שמות כה, ב) ויקחו לי תרומה, כי קבריה למשה במאי טביל, אמר ליה בנורא טביל, שנאמר (ישעיה סו, טו) כי הנה ה' באש יבוא. ולא אמר ליה צדיק כמשה אינו מיטמא, אלא ודאי דלא שנא וכו'. ע"כ. וכן כתב בשו"ת הלכות קטנות לרבי יעקב חאגיז זצ"ל²⁰ (ח"א סימן קע"ז)

¹⁹. מחכמי ורבני ירושלים, בן דורו של הבתי כהונה.

²⁰. שהיה הרב הראשי בירושלים משנת תי"ח לערך עד לפטירתו בשנת תל"ד.

דחלילה לזרעא דאהרן קדישא למישרי למיעל בקברות הצדיקים, שקבר אין לו טהרה עולמית. ע"כ.

ג) וכן העלה בשו"ת מהר"ם בן חביב הנדמ"ח (סימן קלא) שאף קברי הצדיקים מטמאים כדמוכח בגמ' (ב"ב נח, א – סוכה כה, ב – סנהדרין לט, א) דמכל הני מוכח שהצדיקים מטמאים במיתתם. ומה שהכהנים הולכים לקברות הצדיקים, אם סמכו על מה שאמרו במדרש (ילקוט משלי סימן ט') שאין טומאה בתלמידי חכמים, הדבר קשה, כיון שמדברי התלמוד בכמה דוכתי מוכח בהדיא דמטמאי, היאך סמכו על המדרש באיסור תורה נגד הגמרא [וכדאיתא בירושלמי (פאה פ"ב ה"ד) שאין למדין הלכה מן ההגדות. וכן כתב בספר האשכול (ח"ב עמ' מז) בשם רבינו האי גאון, שכלל הוא שאין סומכין על דברי אגדה וכו'. וכן כתב בשו"ת הרמ"ע מפאנו (סימן ל"ו ד"ה ועם זה). ועי"ע בתשובות הגאונים – הרכבי (סימן שנג)].

ועוד, שכתב הרא"ש בתשובה (כלל ל') דאליהו לדחותו בדיחוי בעלמא עביד [והיינו הא דאמרינן [במדרש משלי ה"ל] באליהו שהיה מתעסק בקבורתו של רבי עקיבא. ובתוס' (ב"מ קיד, ב ד"ה מהו) הובא, דהקשו לו והלא כהן מר, והשיב שהצדיקים אינם מטמאים]. ועיקר הטעם שנטפל בקבורת רבי עקיבא, מפני שהיה מת מצוה שאין לו קוברים [שהיה מהרוגי מלכות והיו יראים לקברו] וכו'. ולפי"ז חלילה שיאמר כן לקושטא דמילתא, כי הלא דבר פשוט הוא זה שהצדיקים מטמאים וכו'. ע"כ.

וכן כתב בשו"ת זית רענן להגאון רבי משה יהודה לייב אב"ד קוטנא זצ"ל (ח"ב יו"ד סימן כו) לדחות האומרים שסומכים שאין טומאה בתלמידי חכמים, דזה אינו אלא בשעת קבורה, ומשום כבודו, אבל לאחר מכן אסור. והרי כהן מיטמא לקרובו, ואעפ"כ לא הותר אלא עד סתימת הגולל. וכן מה שסמכו על הגמ' (ברכות יט, ב) מדלגים היינו על גבי ארונות, משום שרוב ארונות יש בהן פותח טפח, הרי אבותינו ואבות אבותינו מכמה דורות נהגו לקבור בלא ארון כלל, שעיקר המצוה לטמון המת בעפר. ועוד, שברוב השנים ודאי שכבר נרקב הארון וכלה, ונפל שם העפר על פני המת. ולכן נראה לי שיש איסור תורה לכהנים ללכת על קברי הצדיקים, ועל קבר רחל אמנו²¹ בלי שום צד היתר ע"כ.

²¹ א] בספר אדמת קודש (עמ' תרפו) כתב, להלכה אין נפק"מ בין קבר רחל לשאר קברי צדיקי ישראל, ומי"מ יש הבדל מהותי, דאילו קבר רחל הוא קודם מתן תורה, ונחלקו הראשונים האם קבר שקודם מתן תורה מטמא באוהל. משא"כ שאר קברי הצדיקים הוי קבר ישראל המטמא מעיקר הדין. עיי"ש באורד.

ב] עוד נימוק להיתירא, כתב בשו"ת ביכורי יעקב לרבי יעקב חי זריהן זצ"ל רבה של טבריה (סימן כ'), מעשה שהיה כשהייתי בעיה"ק ירושלים ת"ו, והלכתי למצבת רחל אמנו בלוויית כמה רבנים לעשות תקון כרת שם, ובכלל היו שם כהנים, ושם שאלתי את פי מעלת הרב החסיד כמוהר"ר שאול הכהן דוויק הי"ו על מה סומכים הכהנים ליכנס למעון הק' של הצדיקים, והשיב שהוא היה נזהר בזה דוקא, ושוב נודע לו שפתח המערה פתוחה לחוץ, ומאותו זמן הוא ואילך הוא נכנס.

בתשובתו חותר למצוא צד היתר להנהגתו של כמוהר"ר שאול הכהן דוויק, וכמו שכתב – ובשובי לעיר הק' טבריא חשקה נפשי להתחקות על דנא פתגם מה אדניו הוטבעו, בתחילה נטה להקל מצד הטעם של קבר שלפני מתן תורה, אך דחה את הדברים כמו שכתב הגאון רבי שמואל סלנט דאיכא ספק ספיקא להחמיר, חדא דאיכא ספיקא דאורייתא להילכתא האם קברי עכו"ם מטמאין באהל. ואף אי נימא דאין מטמאין, אפשר דכל האבות והאמהות הם בכלל 'אדם' ומטמאין באהל. ועפי"ז מסיק דנהג כהלכה הרב דוויק שלא היה נכנס תחילה. וכן מסיק להילכתא לאסור את הכניסה אף לקבר רחל וקבר הרשב"י.

ג] ע"ד מה שאמר הרב שאול הכהן דוויק זצ"ל שפתח המערה בקבר רחל פתוחה לחוץ, כבר העיר בספר לציון נפש צבי, דאינו מובן, דהרי אין אנו רואים שום פתיחה כעת לחוץ, ואפילו אם היה כן

ד) וכיוצא בזה בספר פאת השלחן (הלכות ארץ ישראל פ"ב סי"ח) כתב, דיש למחות ולמנוע מנהג איזה כהנים שהולכים אל קברי הצדיקים תנאים ואמוראים וגאונים, באמרם שאין קברי הצדיקים מטמאים, וטעות הוא בידם, כי מי לנו צדיקים גדולים יותר מאבותינו הקדושים ומבואר בגמ' (ב"ב נח, א) שמטמאים. ומי לנו גדול מיוסף הצדיק, דאמרו בגמ' (סוכה כה, ב) שמטמא. ומה שכתוב בזוהר שהצדיקים אינם מטמאים, הוא הגהת תלמיד שכתב כן בגליון, והוכנס בתוך הזוהר ע"כ. וכן בספר בן יוחאי (מענה פח ד"ה ונודיעה) כתב, דדברי הזוהר בזה הם תוספת מאחד מן האחרונים, והוכיח כן. ע"כ.

וכן בספר חכמת אדם בסוף הקדמת שערי צדק כתב, ואשר נשמע שאיזה כהנים נכנסים למערת הצדיקים, באמרם קברי צדיקים אינם מטמאים, הוא מכשול גדול וטעות הוא בידם וכו'. וכל ב"ד מצווים להפריש כהנים אלו, שלא יזידון עוד ע"כ. וכן כתב בקצש"ע (סימן רב ס"י"ד – ה"ל) כהנים הדיוטים נוהגים ללכת על קברי הצדיקים, באמרם שקברי צדיקים אינם מטמאים, וטעות הוא בידם, וצריך למחות בהם. ע"כ.

וכן בשו"ת טוב טעם ודעת להגאון רבי שלמה קלוגר זצ"ל (מהדו"ג ח"ב סימן רל"א) כתב, נשאלתי מקהילה אחת אשר שמה נקבר הרה"צ משרנוביל זלה"ה אם מותר לכהנים לכונוס לאוהל. גם השמש המדליק את הנרות הוא כהן וכו'. ומסיק בנחרצות 'לכך כהן המטמא אין לו דין כהן, וישתקע הדבר ולא יהיה נעשה עוד'. ע"כ.

וכמו"כ בהסכמתו של בעל שבט הלוי זצ"ל לספרו של הגר"מ שפילמאן 'לציון נפש צבי' 'ולמעשה, אין ספק ששיטת הסוברים שכהנים אסורים להיטמא היא עיקרית יותר, כאשר מפורש ברש"י (ב"מ פה, ב) ועוד הרבה קדמונים'. ע"כ. וכ"ה בשו"ת

בזמן הקדום, מ"מ בזמן האחרון בטל כל זה מחמת אורך הימים, ואין אנו רואים שום מערה, ורק קבר ועליו מצבה. ע"כ.

ד] והנה בשו"ת צ"ץ אליעזר (ח"י סימן א') כתב לאסור את כניסת הכהנים לקבר, עפ"י הגר"ש סלנט ובעל שו"ת זית רענן. ובספר צ"ץ אליעזר (חט"ו סימן ס"ח) הביא עוד בזה, לפני זמן קצר הזדמן לי לרכוש ספר יקר בשם 'אהבת השם' להגאון הנודע מוהר"ר יצחק אלפיה זצ"ל [שהודפס מכ"י"ק בשנת תשל"ב].

ונדהמתי לקרוא (עמ' קכח הגה פ"ז) שכתב בזה"ל, והנני רושם לך מה שהעיד לי רבי רפאל ישראל שירזלי, כי בימי אביו הרב רבי יצחק והרב רבי יו"ט ישראל... כשבנו כותלי בית קבורת רחל אמנו והמצבה הגדולה וחזקום ותקנום היטב, חששו להם אלו הרבנים הנזכרים משום כניסת הכהנים לשם, ואם קברי הצדיקים מטמאים אם לאו, ושנויה היא במחלוקתם של ראשונים כמלאכים. ולצאת ידי חובת כל הדעות ולהנצל מדין שמים, ולהתיר להם לכהנים כניסתם לשם בלי שום פקוק ונדנדוד מחשש עבירה, עשו חלל גדול בתוך הכיפה שעל הקבר כדין וכהלכה, וע"ג הכיפה של החלל ההוא בנו להם המצבה הגבוהה הזאת העולה עד החלונות. ומאז ואילך כל הרבנים והחסידים שהם כהנים ומדקדקים על עצמן בכל מין חומרא יתירה, נכנסים לשם בלי שום פקוק ובאין אומר ובאין דברים. ומזה תדע, כי כל תקנות הראשונים כמלאכים כולם היו נעשים עפ"י הדין וההלכה וכו' ע"כ. ומי"מ מתחבט בעל צ"ץ אליעזר, מחד גיסא היאך נעלמה ידיעה מציאותית חשובה ונחוצה כזאת, נעלמה מעיני העדה גם מהדור הקודם שדנו בדבר, ורובם אסרו הכניסה לקבר רחל. ומאידך גיסא, הא מעידים לפנינו באופן ברור שהכל סודר מראש שהכהנים יוכלו להיכנס.

ולמעשה, בחלק ט"ז כתב הציץ אליעזר במענה לרב שהתיר כניסת כהנים לקבר רחל, דלהלכה נשאר הפסק שנתקבל ע"י הגר"ש סלנט ובעל הזית רענן לאסור כניסת כהנים לקבר רחל. וע"ד מה שהעיד רבי יצחק אלפיה 'אולי סברו שלא מספיק מה שתיקנו'. ע"כ.

ה] וראה עוד בקונטרס פתחי טהרה (עמ' כו) שהביא עדות להוראתו של בעל האמרי אמת מגור זצ"ל, ע"ד כניסת הכהנים לקבר רחל. סיפר הרב בונים הכהן לוי, שכאשר היה זקנו הרב מבענדין זצ"ל בארץ ישראל ביחד עם בעל האמרי אמת מגור, נסעו יחד לקבר רחל, ואתם היה גם המשמש של האמרי אמת שהיה כהן, ודברו לו שמדברים האם מותר לכהנים להיכנס לקבר רחל, ויאמר להם איך עולה על דעתכם, ודאי שאסור'. ע"כ.

דברי יציב (ח"ד סימן רל"א) בזה"ל, 'עכ"פ מי יהין ח"ו להקל כנגד המפרשים הראשונים והאחרונים וכל הפוסקים שכתבו כן להלכה פסוקה בלי חולק, באיסור דאורייתא החמור של טומאת כהנים, ובעונותינו הרבים שאין לנו כהנים בעבודתן ונשאר לנו לפליטה רק קדושת כהונה, עכ"פ לענין טומאת מת, מי יערוב בנפשו להקל ח"ו' ע"כ.

וכן העלה להילכתא בספר חזון עובדיה אבילות (ח"ב עמ' יב ס"ז), אסור לכהן ללכת אל מערת המכפלה, ואל קברי הצדיקים, בטענה שצדיקים אינם מטמאים, שהרי מפורש בהדיא בתלמוד (ב"ב נח, א – סוכה כה, ב) שטומאה נוהגת אף בצדיקים, וגזירת הכתוב היא. ולכן יש למחות ביד מי שרוצה להקל בזה, ולהודיעו כי הוא איסור חמור.

ושם (הערה ו') דבגמ' (ב"ב נח, א – הנ"ל) איתא שרבי בנאה היה מציין קברות אבותינו הקדושים, בכדי שיהיה ניכר מקום הטומאה. וכתב הרי"ף בתשובה (סימן שיג) ורבי בנאה דהוה עסיק בציון מערתא, כי היכי דליפרסם מקום טומאה לאבדולי כהני מינה. ע"כ. וכן בגמ' (ב"מ פה, ב) ריש לקיש הוה מציין מערתא דרבנן, כי מטא למערתא דרבי חיאי וכו'. ופירש רש"י מציין שלא יכשלו כהנים לעבור ולהאחיל עליהן, שלא תארע תקלה ע"י הצדיקים. ע"כ. ובגמ' (סוכה כה, ב – הנ"ל) אנחנו טמאים לנפש אדם, נושאי ארונו של יוסף היו, או מישאל ואלצפן שעסקו בהוצאתם של נדב ואביהוא חוץ למקדש, מוכח להדיא שהצדיקים מטמאים. ע"כ.

וראה עוד בקובץ מבויעי הנחל (קובץ ל"ז טבת תשמ"א) הובא מכתבו של הגאון רבי יהודה זרחיה סגל זצ"ל רבה של קרית שלום בתל אביב, שהביא עדות מאביו הגאון רבי שפטיה זצ"ל על הנהגתו של הגאון רבי מאיר שמחה הכהן מדוינסק בעל האור שמח זצ"ל 'היה מספר לי שרב רבן של ישראל בעל האור שמח... היה עולה על קברי צדיקים ומחכה על יד השער בחוץ, ועורך שם כל הנצרך, וכידוע בין לומדי הקבלה משתטחים במרחק' ע"כ.

די לכהנים שיעמדו מרחוק ולהסתכל על מקום גניזת הצדיקים

ה) וראה באלף המגן (סימן תקפ"א ס"ק קיא) ע"ד כהנים שאין יכולים לילך על קברי הצדיקים, 'די להם שיעמדו מרחוק ולהסתכל משם על מקום גניזת הצדיקים', ונשען בזכותם וכו', אזי בודאי זוכה להמשיך עליו בשלימות כל התיקונים שנמשכין ע"י קדושת קברי הצדיקים, כמו אלו שזוכין להתפלל בהשתטחות על הקבר ממש. וכן היו נוהגין הכהנים שהיו מתלמידי רבי ישראל בעל שם טוב זיע"א. עיי"ש.

לימוד זכות על הנוהגים להקל

ו) ברם מצינו בדברי הפוסקים שטרחו למצוא לימוד זכות בזה, ה"ה בשו"ת הסבא קדישא לרבי שלמה אליעזר אלפאנדרי זצ"ל (ח"א סימן כ"ג) שכתב בזה"ל, האמנם נראה דכיון דמנהג זה הוא מזמן קדמון, מכמה דורות שנהגו כן להשתטח ספרדים והאשכנזים ולא מיחו בהם, לכן מן הראוי לתור ולחפש כדי ללמד זכות ולמצוא סמך דלא עבדי איסורא. ומ"מ מסיק 'ובכן נראה דאין שום סמך למנהג שנהגו לפי מאי דכתיבנא'. ועכ"ז דמסקנתו לאיסורא, טורח למצוא סמך להיתר שנהגו בו רבים,

והוא עפ"י מה שכתבו הראשונים ה"ה הרמב"ן החינוך ורבינו בחיי, כי הטומאה לא חלה על הצדיקים²² שנפשם מסתלקת בנשיקה. ויסוד דבריהם מהזוה"ק.

ולפי"ז מה שהובא במדרש רבה (פר' נח פלי"ה) דאליהו זכור לטוב ורבי יהושע בן לוי ישבו ולמדו, והגיעו למימרא מרבי שמעון בר יוחאי ונתקשו בה, אמר אליהו הרי אדון של אותה הלכה קרוב, כלומר קברו קרוב, נכנס אליהו [שהוא כהן – דהא פנחס בן אלעזר בן אהרן 'הכהן' - זה אליהו] אל מערת רשב"י וכו', והשיב לרבי יהושע בן לוי 'אין טומאה בצדיקים' אינו דיחוי בעלמא, אלא מעיקר הדין, ודברי רבינו חיים כהן שהובא בתוס' (כתובות קג, ב ד"ה אותו) 'אילמלי הייתי כשנפטר ר"ת, הייתי מטמא לו' אינו דיחוי בעלמא, אלא מעיקר הדין, היינו מפני שאין טומאה בצדיקים.

והוסיף (הסבא קדישא) בזה"ל, '...אשר לפי כל האמור, שפיר עבדו כל הגדולים שקדמונו שלא מיחו לבטל המנהג הזה, כיון שיש להם על מה שיסמוכו לפי דברי כל הראשונים הנ"ל דליכא איסורא כלל, וגם דלפי מה שנתבאר אינו נגד תלמודא דידן וכו', וגם שמפורש כן במדרש רבה שאמר אליהו ועשה מעשה רב, ואין צריך לדחוק דהוי דחויא. ולכן אף שיש חולקים, יש סמך שלא למחות שהמדרש רבה ופשט דברי הירושלמי מסייעתם. וכמו"כ הביא לדברי הראב"ד שבזמן הזה הכהנים טמאי מתים, ואם מטמאים עצמן אין בזה חיוב מלקות. ויש דיעות דאיסור שאינו חייב מלקות, אף שהוא איסור דאורייתא, לא אמרינן בזה ספק דאורייתא. וכיון שכן 'הוי סניף גדול להצטרף שלא למחות בכהנים ההולכים על קברות הצדיקים. אבל למי שבא לשאול רגיל אני לומר לו שב ואל תעשה עדיף'. ע"כ.

וכשהגיע בעל המנחת אלעזר ממונקאטש זצ"ל לביקור בארץ הקודש, ופגש את הסבא קדישא פרק זמן קצר לפני פטירתו כידוע, וכדהובא בספר מסעות ירושלים - בו מתואר המסע שלו עם קבוצה מתלמידיו לארץ ישראל בחודש אייר ה'תר"ץ (מאמר היום השני), הוא העלה בפניו את השאלה 'ירשני רבינו לשאול דבר לשמוע דעתו, דעת תורה להלכה ולמעשה מענין הליכת כהנים על קבר רחל אמנו, כי יישנו אחד מבני החבורה שבא איתנו לארץ הקודש וכהן הוא העומד כאן לפנינו, שרבים וכן שלימים נוהגים היתר בזה'.

והשיבו: יש לי ע"ז תשובה ארוכה ללמד זכות על הכהנים שנוהגים היתר עוד מאבותיהם תלמידי חכמים ויראי אלוקים לילך על קברות אבות ואמהות, ושאר קברי צדיקים. אבל להורות למעשה היתר לכתחילה אינני מתיר לשואלי ע"כ. הרי לן דס"ל להסבא קדישא, דאין להתיר להכהנים לילך על קברי צדיקים. ומאידך, הנוהגים לילך יש על מה שיסמוכו.

וע"ז הדרך בקובץ מוריה (קובץ שמ"ט עמ' קיח) הביא ממכתבו של הגאון רבי בנימין מנדלזון זצ"ל רבה של קוממיות, אל הגר"ש רוזנטל מרבני צפת ת"ו, ראה בתשובות אבני נזר (חיו"ד ח"ב) שהאריך בכמה תשובות ומחדש שם דברים נפלאים. ושמעתי שבעל תורת חסד ה"ה הגאון מלובלין זצ"ל, לא רצה להתיר, ומעוד גדולים שמעתי כן. אבל העולם נוהגים היתר ולא מוחים, ויכול להיות שמפחדים מכבודם של הצדיקים למחות לבקר קבריהם זיע"א. ע"כ.

²² וע"ע בספר ישמח משה עה"ת (פר' שמיני ד"ה ותצא דף י, ב) שכתב, דבאמת צדיקים אין להם טומאה, אך לא ניתנו לנו להתנהג בדיון זה. ע"כ.

קבר הרשב"י

ז) והנה ציון הרשב"י במירון שאני, כמו שהביא בספר ברכה משולשת²³ (פ"ב סל"א), קבלה מקובלת מגדולי ארץ ישראל שהכהנים נכנסים לציון הרשב"י, משום שהרה"ק ר"א גלאנטי בנה הבנין על קברי התנאים והשאים פותח טפח, כמו שמקובל מהרה"ק רבי שמואל העליר אבד"ק צפת. וכן מקובל אצל הכהנים הצדיקים לבית ספינקא שקבלו מזקנם מברעזדאוץ זצ"ל, וכן נוהגים כהיום רבים מזרע אהרן שלמים ויראים, ליכנס לשם. וקבלה זו מפורסמת אצל הרבה מזקני ירושלים ע"כ.

וכמו"כ בספר הנפלא אדמת קודש להגאון רבי מרדכי גרוס שליט"א [שקיבלתי מהמחבר שליט"א] (עמ' תרפ) הובא מאמר שנתפרסם בקובץ אורייתא (קובץ י"ט) מהגאון רבי מרדכי שפילמאן מח"ס ציון לנפש צבי²⁴, ובו כתב דבמירון היה הגאון הצדיק המפורסם מו"ה שלמה זלמן עהרנרייך זצ"ל הי"ד משימלוי, והיה עמו נכדו בן בתו הרב הגאון מו"ה יהושע כץ זצ"ל אב"ד סאמבאטהעלי, ואמר לו זקנו הגאון הנ"ל שיכנס לקודש פנימה, ונכנס.

וכמו"כ הביא שם משמו של האדמו"ר רבי נחמן כהנא מספינקא זצ"ל [מח"ס שו"ת דעת כהן] שאמר, דלציון הרשב"י במירון מותר לכהנים להיכנס לכל הדיעות, מחמת שהבנין בנוי באופן שהטומאה אינה בוקעת לתוך הבנינים שע"ג הקברים, והוא עצמו שהיה כהן מיוחס מנכדי הגאון בעל קונטרס הספיקות זצ"ל, נכנס על סמך היתר זה²⁵. וכשבירר (ציון לנפש צבי) בקרב בני משפחתו של האדמו"ר מספינקא, מצא לכך שני נוסחאות, א] כאשר הבנין נבנה עשו פותח טפח בקבר²⁶. ועפ"י דעת התוס' (ברכות יט, ב) בכדי שחלל טפח יחצוץ בפני הטומאה, אזי צריך להיות פתוח מן הצד. והיינו דכאשר הקבר סתום לגמרי, ויש חלל טפח זה יותר גרוע מאשר אין רווח כלל, ולכן בעיני אף לפתח מן הצד בכדי שלא ייחשב קבר סתום שאינו חוצץ בפני הטומאה.

והמסורת השניה, שבנין הציון נבנה על גבי כיפין כדמצינו מקורו במתני' (פרה פ"ג מ"ב), והובא בגמ' סוכה (כא, א), דהיו חצירות בירושלים בנויות ע"ג הסלע ותחתיהן חלול, מפני קבר התהום.²⁷ ע"כ.

²³ להגאון רבי מנחם מענדל פקשר שליט"א.

²⁴ הי"ל בברוקלין תשל"ז.

²⁵ בימי עלומי זכיתי להתפלל עמו בבית מדרשו ברח' רבי יהושע בב"ב, וזאת ע"י שזקני הרב החסיד רבי אליהו טפר זצ"ל נהג להתפלל אצלו ביומי דפגרא, ולקח אותי עמו. וכידוע שהיה גברא רבה עד למאוד, כדהובא בספרו שו"ת דעת כהן [הי"ל לאחר פטירתו] (סימן ע"ג) מכתבו של בעל הקהלות יעקב זצ"ל אליו עם תוארים מופלגים... נודעתי שכבוד קדושתו פאר מעלתו מגדולי ההוראה ומצדיקי הדור' וכו'. ומבקש ממנו שיעתיר בעדו ומצורף קויטל עם פדיון נפש בזה"ל - 'לוטה פה עשרים לירות ישראליות לכ"ק נא להתפלל בעדי יעקב ישראל בן ברכה. שאזכה לעבוד את השי"ת באמת ובתמים מתוך הרחבה ובלא בלבולים וטרדות'. עיי"ש.

²⁶ וראה בשו"ת אמרי יושר (ח"א סימן ל"ד) בתשובה לק"ק טשרטקוב, שביקשו את חוות דעתו אודות התיקון שרצו לעשות במבנה הציון של האדמו"ר הזקן רבי דוד משה פרידמן מטשרטקוב זיע"א, בכדי שגם הכהנים יוכלו לבוא ולהשתטח על הציון. והנה לאחר שהגאון רבי מאיר אריק זצ"ל הציע את הדרך הרצויה לבנות את הבנין שע"ג הקבר, כתב 'והוא נכון, כי באופן זה ודאי יצא מחשש דאורייתא. ובתוס' הרא"ש (ברכות יט) מבואר, דארונות שהיו מדלגין עליהם מלמעלה היו באופן זה שהיה חלל טפח בין הארון לכוד שעליו, והכוד היה פתוח מן הצד, ואין בזה משום קבר סתום, ולא משום גולל ודופק' וכו' ע"כ.

²⁷ וראה בקונטרס תורת כהנים להגאון רבי יצחק אייזיק כהנא שליט"א, שכתב לדחות הני ב' היתירים. ומסיק לאסור את הכניסה לציון. ומאידך כנגדו יצא חיבור 'פתחי טהרה' לרבי משולם פייש הלוי רוטנברג, שהוא הערות והשגות על ספר תורת כהנים.

וכן מצינו בספר טעמי המנהגים (עמ' רנט) שהביא שהמקובל האלוקי רבי חיים שאול הכהן דוייק זצ"ל נכנס לציון הרשב"י, וזה היה בעת שאמרו לו שמושל העיר מציק מאוד ליהודים, והיו שם חמשה ימים, ועשו הקפות סביב ציון של התנא רבי אלעזר עם ד' מינים של שנה שעברה ונתבשרו שמת. ע"כ.

וכן הובא בשו"ת מנחת יצחק (ח"א סימן קכט אות א') שמעתי מאת הגה"צ האדמו"ר רבי נחמן כהנא מספינקא זצ"ל ששמע מחותנו זקינו מברעזדאוץ זצ"ל שהיה חתן הגה"צ מוהר"ם מזידיטשוב זצ"ל שקיבל, דהקבר דרשב"י נבנה באופן שהכהנים יוכלו להיכנס שם. ואמר לי שכן שמע בארה"ק שמקובל כן. ע"כ.

וכן ראיתי את משפ' כהן – זלטיפוליא לדורותיהם שמקור מחצבתם מנקיי הדעת בירושלים, ולמעלה בקודש הרב החסיד רבי לייב כהן זצ"ל מהיראים והשלמים של עיר המקובלים ה"ה צפת ת"ו, שנהגו להיכנס להתפלל במערת הציון דרשב"י עפ"י המסורת שבידם. וכמו"כ מעכ"ת סיפר על זקנו הגאון הגדול רבי לוי הכהן רבינוביץ זצ"ל שהיה מגדולי וצדיקי ירושלים – מח"ס מעדני השלחן ושו"ת מעדני מלכים ושא"ס, שכתב תשובה (כת"י) להיתירא, וכך נהג בעצמו להיכנס. ואין לך מעשה רב גדול מזה, דכידוע היה ירא שמים מרבים, דהיה נזהר עד למאוד מכל נדנוד קל של עבירה, על אחת כמה וכמה בדברים של דאורייתא.²⁸

וכמו"כ בספר חזקת טהרה להגאון רבי יוסף קדיש ברנדסדורפר שליט"א כתב להגן על המנהג. ומאידך בספר טהרת כהנים כהלכתה, יצא להגן על ספר תורת כהנים הנ"ל, ודלא כהמתירים.²⁸ א] אולם ראה בספר טעמי המנהגים (עמ' רס) שהאדמו"ר בעל ויואל משה מסאטמר זצ"ל, אין דעתו נוחה מביאת הכהנים במירון. עיי"ש. וכן מסיק הגאון רבי מרדכי גרוס שליט"א בקובץ ובשנה הרביעית (ח"א עמ' כב אות ד') 'כהנים אסורים להיכנס לתוך הבנין בו נמצא ציונו דהרשב"י. וגם לקטן אסור'. דכן הוא הכרעת הפוסקים שאף קברי התנאים הק' מטמאים באוהל. ע"כ. וכיוצא בזה בספרו אדמת קודש (עמ' תרפה) הביא, 'וכן שמעתי כמה פעמים מפי מו"ר מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל, לאסור את כניסת הכהנים לציון הרשב"י במירון'. [ועיין להלן עוד בדעת הגרי"ש זצ"ל בזה].

וכמו"כ הביא שם מקובץ אורייתא הנ"ל עדות מהגר"מ שפילמאן, דברי רבי שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל שהורה כי להלכה אין כל היתר בכך. וז"ל 'ולמודעי אני צריך, שהלכתי במוצאי שמחת תורה תשי"ג ביחד עם ידידי היקר הרה"ג החסיד המפורסם שמו נודע בשערים ה"ה מו"ה שלמה אליעזר מרגליות מיקירי ונקיי הדעת בירושלים עיה"ק תובב"א לבקר את הרב הגאון הגדול המפורסם מו"ה רבי שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל, וסיפרתי לו מהמאורע עם הכהנים במירון שנכנסים לבנין שע"ג קברות רשב"י ורבי אלעזר [בנו], ואמר לנו שנפרסם בשמו שאיסור גמור הוא ליכנס לכהנים לשם כמו על שאר קברי צדיקים' ע"כ.

וכן העלה הגרש"י זצ"ל בהסכמתו לספרו של הגר"מ שפילמאן 'לציון נפש צבי' הנ"ל, 'אף שכולנו טמאי מתים, וגם אין לנו בזמנינו אפילו כהני חזקה ברורים לגמרי, מ"מ אין להקל כלל בקדושת הכהונה לא בדאורייתא ולא בדרבנן, ולכן הכהנים הבאים להשתטח על קברי הצדיקים יזהרו מלהקל באיסורי כהונה' ע"כ.

ב] אולם בספר חזקת טהרה (סימן קמ"ד) להגאון רבי יוסף קדיש ברנדסדורפר שליט"א – הנ"ל כתב, דלכו"ע אין במערת רשב"י טומאה דאורייתא, כיון דעפ"י הש"ס והראשונים חזקת המערות טהורה מלמעלה, כיון דהיה קפידא ומנהג לעשותן באופן שלא תהיה טומאה בוקעת מלמעלה מעל גג המערה, והיינו דאפילו לדעת הראשונים שפירשו דסיבת הטהרה במערות מפני שהכווין היו פתוחין לצד המערה [כדחובא לעיל דכך ס"ל להתוס' (ברכות יט, ב)], מ"מ גם אם במשך הזמן נסתם צידי פתח המערה, עכ"ז עדיין חזקת הכוון פתוחין למערה, וליכא טומאה למערה, ותו לא איכפת לן מה שהמערה עצמה סגורה.

וכן כתב הרלב"ח להדיא, וז"ל אהל סתום המקיף את הקבר, חוצץ בפני הטומאה, אפילו אין מקום לטומאה לצאת כלל, דהאהל השני אין לו דין קבר, ואעפ"י שיש בו התפשטות הטומאה אינו קבר. ומה דהצריכו הרבה ראשונים בקבר סתום שיהיה פתוח, דוקא בקבר, משא"כ באהל שיש בו התפשטות טומאה ואינו בתורת קבר, מפני שחסר לו תנאים של קבר חוצץ. ועפ"י יוצא דהמערה הסתומה אין לה דין קבר, כיון שאין בה גוף הטומאה, אלא התפשטות הטומאה, והכוון עצמו הלא פתוח חוץ למקומו לאויר המערה, ואזי אין דינו כקבר סתום המטמא.

העולה מן הדברים: הס מלזלזל בכהנים הנוהגים מקדמת דנא, להיכנס למערת התנא האלוקי רבי שמעון בר יוחאי במירון זיע"א, דכן אית להו במסורת²⁹ מאבותיהם וזקניהם.

בברכה מרובה

ואחר שנתפרסם דבריו אלו, עלה הרה"ג רבי בן ציון קוק שליט"א אל רבו הגאון רבי יוסף שלום אלישיב זצ"ל ושאל, האם מכיון דהשתא פתחי המערות סגורות נימא דנפל בבירא כל ההכשר, או נימא הואיל ואכתי פתח הכוך שהוא הקבר פתוח למערה, לא איכפת לן מה שפתח המערה עצמה סתומה.

והשיב: בתקיפות ובפשיטות ובבהירות באופן דאינו משתמע לשתי צדדים, שאין סתימת פתח המערה גורע כלום מן הטהרה שלמעלה, ואפילו המערה סתומה, מ"מ כיון שהכוך פתוח למערה דין קבר פתוח עליו וטהור מלמעלה.

והביא עוד מכתב מנכד הגרי"ש זצ"ל - הרה"ג ר' משה ישראלזון שליט"א, שכיוצא בזה השיב לו זקנו לאחר כמה שנים, כמו שהשיב להגרבי"צ קוק הני"ל, וז"ל הנני למסור להדר"ג נ"י את אשר זכיתי לשמוע מפ"ק אא"ז מרן הגרי"ש אלישיב (שליט"א) [זצ"ל] ביום ה' פר' תצוה ו' אדר ראשון תשע"א, וזה אשר שאלתי אותו: קבר שיש בו פתח למערה¹⁰ (ריקה) הסמוכה לה, והמערה היא סתומה לגמרי מחלל העולם, האם הקבר נחשב קבר סתום מכיון שאינו פתוח לאויר העולם, והשיבני: ודאי 7 אינן 8 הקבר נחשב קבר סתום, כיון שהוא פתוח למקום אחר, ואין צריך שיהיה פתוח לאויר העולם ע"כ.

ג' עוד הובא שם, דלאחר פרק זמן קצר, סיפר הגרבי"צ קוק שליט"א דהגיע שאלה אל הגרי"ש זצ"ל בכביש מס' אחד בירושלים מה לעשות בכדי להינצל מטומאה, והורה לעשות אהל חוצץ עם חלל טפח, ולהשאיר פתוח מן הצד. ואזי שאל על אתר הגרבי"צ שליט"א את מרן הגרי"ש זצ"ל בשעת מעשה, הלא לימדנו רבינו כסברת הרלב"ח שאין צריך להשאיר שום פתח. השיב הגרי"ש: לא הבנתי את השאלה, נכון, 'אין צריך להשאיר פתוח כלל, ודי באהל חוצץ סתום'.

עוד הובא בקונטרס מרי"ח ניחוח להגרי"ח מ' אביחצירא שליט"א (גליון ש"צ עמ' ד'), דח"א עלה לבית הגרי"ש זצ"ל ואמר לו דהלא רבי בן ציון קוק הני"ל הוא כהן, וכבר חושב להיכנס לציון הרשב"י במירון, ויש לעצור בידו, דהרואים לא יודעים שההיתר כאן משום דהמערה חוצץ, ויחשבו שההיתר משום דקברי צדיקים אין מטמאין, ויבואו להתיר גם במקום אחר. השיבו הגרי"ש: אין גוזרים גזירות, מה שהוא צודק צודק.

ואמרת לרבי בן ציון קוק שישאל את הגרי"ש זצ"ל, דאולי איכא למיחש שבמשך הזמן כבר נפל החלל שבציון הרשב"י, והגם דרואים בעינים הרבה מערות קבורה שעומדים על תילס ולא נפלו כגון מערת בית הלל וכו', השיבו: למה שנחוש אצל ר' שמעון שנהרס, 'א"כ מותר'. ע"כ.

²⁹ [א] וכבר הארכנו בספר בירורי חיים (ח"ד עמ' תעו אות כד) שהמסורת עיקר טפי מהמקרא, וכמו שכתב הרמב"ם בהקדמה לסדר זרעים בזה"ל, שהפירושים המקובלים מפי משה וכו' אין מחלוקת בהם בשום פנים, שהרי מאז ועד עתה לא מצאנו מחלוקת נפלה בזמן מן הזמנים מימות משה ועד רב אשי בין החכמים, כדי שיאמר אחד המוציא עין חבירו יוציא את עינו שנאמר עין בעין, ויאמר השני אינו אלא כופר בלבד שחייב לתת. ולא מצאנו ג"כ מחלוקת במה שאמר הכתוב (ויקרא כג, מ) פרי עץ הדר, כדי שיאמר אחד שהוא אתרוג, ויאמר אחר שהוא חבושים או רמונים או זולתו וכו'.

וכשתראה אותם בתלמוד מעיינים וחולקים זה על זה במערכת העיון, ומביאין ראיות על אחד מאלו הפירושים והדומה להן כגון מה שאמרו במאמר הכתוב פרי עץ הדר, ואמרו (סוכה לה, א) עץ שטעם עצו ופריו שוה, ואמר אחר פרי הדר באילנות משנה לשנה, ואמר אחר פרי הדר על כל מים וכו', 'אבל ראינו בלא ספק מיהושע עד עתה שהאתרוג היו לוקחים עם הלולב בכל שנה', ואין בו מחלוקת עכ"ל, הרי לן שהמסורת מה שהיו נוהגים מקדמת דנא היא היא הקובעת והמכריעה.

'מנהגי בית אבא כפי המסורת הם הם שפועלים בנפשות הילדים הרכים'

[ב] מנהגי בית אבא כפי המסורת הם הם שפועלים בנפשות הילדים הרכים, ושמעתי מהגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א, הנה פעמים שאני יושב בבית מו"ח הגרי"ש אלישיב (שליט"א) [זצ"ל], ואני רואה שמורי חמי מתעסק לדקדק בכל המנהגים ולקיימן כדבעי, וחושב אני לעצמי - הרב אלישיב - כלך אצל נגעים ואהלות, אולם רואים אנו מהכא דאדרבה משתדל ומתאמץ לקיים כל מנהג ומנהג, מאחר דהמנהגים מבית אבא כפי המסורת²⁹ המסורה לנו מדור דור, הם הם שפועלים בנפשות הילדים הרכים. עכ"ד.

וכבר כתב בשו"ת דברי חיים - צאנו (ח"ב סימן י"ח) בזה"ל, וח"ו אם נשנה איזה דבר ממנהגי אבותינו יהרס ח"ו כל הדת עיי"ש, וברש"י (שיר השירים א, ח) על הפסוק צאי לך בעקבי הצאן ורעי את גדיותיך על משכנות הרועים 'בפסיעות דרך שהלכו הצאן וכו' התבונני בדרכי אבותיך הראשונים שקיבלו תורתך [שבכתב ושבע"פ] ושמרו משמרת ומצותי ולכי בדרכיהם'. ע"כ.

חיים שלום הלוי סגל

רב ומו"צ בבית ההוראה דהגרי"מ שטרן שליט"א

ור"מ בישיבת 'כנסת מרדכי' סאדיגורה

ומח"ס שו"ת בירורי חיים ו"ח ועוד

ידידי היקר הרה"ג גמליאל כהן רבינוביץ שליט"א מח"ס "גם אני אודך" כתב לי עוד בנושא זה, וז"ל:

להגה"צ ריחמ"א שליט"א

להמשך לספרו הנפלא על מירון.

הנה מצאתי בס"ד תמונה מברכת כהנים בתוך המערה של רשב"י במירון, שהתקיים במנין של הגאון האדיר והמקובל רבי יחזקאל ראטה שליט"א שניגש לתפילת תיקון שובבי"ם בחודש שבט תשע"ח, ועשו ברכת כהנים במקום, והנה זה מעשים שבכל יום, שיש שם ברכת כהנים, רק כיון שהגיע לידי תמונה זו שהחזן היה הגה"צ הרב ראטה שליט"א אמרתי להביא התמונה לספרו בס"ד.

בברכת כהנים באהבה כעתירת

גמליאל הכהן רבינוביץ

מח"ס "גם אני אודך"

ו"פרדס יוסף החדש" על המועדים

לכבוד הגה"צ מגדולי מזכי הרבים ריחמ"א שליט"א

לספרו הנפלא מאד על מירון

הנה בחמלת ה' עלי מצאתי עוד תמונה יפה מכ"ק אדמו"ר מתולדות אברהם יצחק שליט"א שהוא כהן ומתפלל בתוך הציון של רשב"י במירון. יהיה רצון שזכות רשב"י יגן עלינו לעולם ועד אמן כן יהיה רצון.

בברכת כהנים באהבה כעתירת

גמליאל הכהן רבינוביץ

מח"ס "גם אני אודך"

ו"פרדס יוסף החדש" על המועדים.

מכתבו של הגאון הנפלא רבי משה חליוה שליט"א, מח"ס "ענפי משה" ושא"ס,

אופקים

כניסת כהנים לקבר הרשב"י זיע"א במירון על סמך מסורות שונות

**כבוד ידידנו הרה"ג החו"ב מוהר"ר גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א בעמח"ס גם
אני אודך ושאר ספרים יקרים,**

אחדשה"ט וש"ת,

מכתבו הגיעני, ובמאי דבקשני לחוות דעתי בענין כניסת כהנים לציון הרשב"י זיע"א במירון על סמך מסורות העוברות במשפחתם מדור דור דכשבנו לציון הרשב"י זיע"א בנאוהו באופן שיוכלו כהנים ליכנס לשם.

הנה קושט דברי אמת אמינא ליה דלהיות דחזינא לקמאי ובתראי דדנו בהא והאריכו בזה בצדדים וצידי צדדים להכא ולהתם ופינה וזוית לא שבקו אכתי מה לי להביע דעתי דעת הדיוט בהא ובפרט בדברים שכאלו המסורים בידי רבותינו הגדולים ולא ביד עני דכוותי. (ועמ"ש בספר טהרת הכהנים (עמוד כ"ג, ועמוד צ"ח) ע"ש היטב. ועל' בס' טהרת הכהנים כהלכתה (בקונטרס זכרון יששכר דוב סי' י"ב) דהאריך בזה, וע"ע בקונטרס ברכת האהל הל' ט"כ (סי"ק א'), ע"ש, ואכמ"ל).

אכן אמרתי לכתוב לו דכשדברתי עם מו"ר הגאון הגדול ציס"ע רבי יוסף ליברמן שליט"א בעמח"ס שו"ת משנת יוסף ושא"ס ושאלתיו ע"ד כהן דיש לו מסורות מאבות אבותיו דיכולין ליכנס לציון הרשב"י זיע"א אי שרי ליה ליכנס על סמך זה, השיבני דיכול למיסמך אהא, ושאלתיו נמי בהיכא דאותו כהן דאית ליה מסורות בהא נושא כפיו בציון הרשב"י זיע"א אי שרי לענות אמן אברכתו, השיבני דכן, אמנם הא מיהא הסכים דכהן דאין לו מסורות בזה אינו יכול לסמוך אהא.

ומידי דברי בזה עם הגאון הגדול רבי יהודא טשזנר שליט"א בריש מילין סיפר לן דבצעירותו שמע דהגאון רבי שמחה הכהן קפלן זלה"ה הגאב"ד דצפת ת"ו הדליק מדורת ל"ג בעומר בציונו רשב"י זיע"א מדסמך על המסורות שבזה, ברם הגרי"ט שליט"א גופי' אמר דעמא דבר דאין הכהנים סומכים ע"ז, והו"ל ספיקא דאורייתא, ושאלתיו גבי כהן שיש לו מסורות בהא אם יכול למיסמך עלה, ולא אבה להכריע בזה, אכן לענין עניית אמן בציון הרשב"י זיע"א אברכת כהנים דכהן שיש לו מסורות אמר דקיל טפי ומסתברא שאפשר.

והנני חותם בברכה נאמנה למע"כ נ"י שיזכה להוסיף להגדיל תורה ולהאדירה ויפוצו מעייני חכמתו חוצה מתוך בריות גופא ונהורא מעליא.

ביקרא דאורייתא

הק' משה חליוה

הרה"ג רן יוסף חיים מסעוד אביחצירא שליט"א

מח"ס מרי"ח ניחוח

עפולה

בס"ד

ימי ספירת העומר והעבודה שבהם

רמזים בימי ספירת העומר

בספר 'אמרי אמת' לרבינו האדמו"ר יהודה ליב איגר זצוקללה"ה מלובלין שנת תרכ"ו פרשת תזריע מצרע, לסעודה שלישית, כתב, וז"ל: הנה ימי הספירה הם שרש הטהרה כדאיתא בזוה"ק. ולכן כל הסדרות שאנו קורין על הרוב בשבתות שבימי הספירה מפסח ועד עצרת מרמזים בטהרה.

בפרשת שמיני זאת החיה אשר תאכלו. דהיינו שהבדיל השם יתברך אותנו מכל העמים שלא יבא אל פינו שום דבר טמא והפריש אותנו מכל מיכלא דמסאבותא בכדי לטהר את נפשותינו.

בפרשת תזריע מצורע נאמר כמה פעמים טהרה בהרבה ענינים. וטהרה וטהר. ביום טהרתו.

בפרשת אחרי נאמר שרש הטהרה בקדושת יום הכיפורים. לפני ה' תטהרו.

פרשת קדושים מורה על טהרה כי טהרה מביאה לידי קדושה.

בפרשת אמור נאמר מצוות הספירה בעצמה שהוא שרש הטהרה וכו"ל.

בפרשת בהר נזכר ג"כ ענין הספירה.

גם בפרשת בחוקתי.

במדבר. הם ענין טהרה.

והטהרה של ימי הספירה מרומז בג' פסוקים וכי יטהר הזב וכו' עד מזובו שהם מ"ט תיבות נגד מ"ט ימי הספירה. עכ"ל.

ובספר 'מי השלוח' (חלק א) לרבינו האדמו"ר מוהר"ר מרדכי יוסף זצלה"ה מאיזביצא כתב בפרשת מצורע, בסוף דבריו, וז"ל:

והענין שיש מן וכי יטהר עד מזובו מ"ט תיבות כנגד כל שערי הקדושה שבמ"ט ימי ספירה מפסח ועד שבועות, וכל תיבה שייך ליום מנינו, עכ"ל.

א"ה ריחמ"א: ואמרתי לעצמי בס"ד להביא כאן את הג' פסוקים המופיעים בפרשת מצורע (פרק טו פסוקים יג, יד, טו) ועיי' הפסוקים לראות כל מיני רמזים ועניינים שקשורים לימי ספירת העומר, ואכתוב על יד כל מילה בפסוק במוסגר את התאריך בחודש למה שייך כל מילה מיד לאחר המילה זה התאריך שלה בחודש. וכן בתחילת המילה אני ממספר את המילים לסמן איזה יום זה בימי ספירת העומר. ומזה יבין האדם וידע וינסה להבין ולהשכיל מה צריכה להיות עבודתו ביום זה של ספירת העומר, ותן לחכם ויחכם עוד.

ותחילה נביא את הפסוקים כתבניתם כדי שיראה האדם את הפסוקים, ואלו הם.

[יג](#) וכי יטהר הזב מזובו וספר לו שבעת ימים לטהרתו וכבס בגדיו ורחץ בשרו במים חיים וטהר: [יד](#) וביום השמיני יקח לו שתי תרים או שני בני יונה ובא לפני יהוה אל פתח אהל מועד ונתנם אל הכהן: [טו](#) ועשה אתם הכהן אחד חטאת והאחד עלה וכפר עליו הכהן לפני יהוה מזובו:

1. וכי (טז ניסן)
2. יטהר (יז)
3. הזב (יח)
4. מזובו (יט)
5. וספר (כ)
6. לו (כא)
7. שבעת (כב)
8. ימים (כג)
9. לטהרתו (כד)
10. וכבס (כה)
11. בגדיו (כו)
12. ורחץ (כז)
13. בשרו (כח)
14. במים (כט)
15. חיים (ל)
16. וטהר (א אייר)
17. וביום (ב)
18. השמיני (ג)
19. יקח (ד)
20. לו (ה)
21. שתי (ו)
22. תרים (ז)
23. או (ח)
24. שני (ט)
25. בני (י)

- 26. יונה (יא)
- 27. ובא (יב)
- 28. לפני (יג)
- 29. יהוה (יד)
- 30. אל (טו)
- 31. פתח (טז)
- 32. אהל (יז)
- 33. מועד (יח)
- 34. ונתנם (יט)
- 35. אל (כ)
- 36. הכהן (כא)
- 37. ועשה (כב)
- 38. אתם (כג)
- 39. הכהן (כד)
- 40. אחד (כה)
- 41. חטאת (כו)
- 42. והאחד (כז)
- 43. עלה (כח)
- 44. וכפר (כט)
- 45. עליו (א סיון)
- 46. הכהן (ב)
- 47. לפני (ג)
- 48. יהוה (ד)
- 49. מזובו (ה)

היום ה 15 לספירת העומר הוא יום ל' ניסן והמילה בפסוק היא: "חיים", ביום ל' ניסן נפטר רבנו חיים ויטאל זיע"א, ומרומז שמו חיים במילה חיים בפסוק.

היום ה 29 לספירת העומר הוא יום יד באייר שהוא פסח שני והמילה בפסוק זה הוא שם "הוי"ה" ברוך הוא. והנה גם יום זה הוא יום הילולת רבי מאיר בעל הנס זיע"א, ומרומז זה במילה "הוי"ה" בפסוק זה שמרמז שביום זה יש רחמים שגם נתנה

אפשרות לעשות פסח שני למי שלא יכל לעשות את הפסח הראשון. ועוד שהוא יום הילולת רבי מאיר בעל הנס ששם הוי"ה מאיר בו.

היום ה' 33 לספירת העומר הוא יח באייר שהוא יום הילולת רשב"י בל"ג בעומר והנה המילה הכתוב היא "מועד" לרמז שיום זה יום ל"ג בעומר הוא יום מועד לכל עם ישראל וכולם שמחים בשמחת התנא קדישא רשב"י זיע"א.

ידידי היקר הרה"ג גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א מח"ס "גם אני אודך" (רחובות) שלח לי עוד כמה רמזים יקרים, וז"ל:

אהל (יז אייר)

נראה לומר בס"ד שהנה היארצייט של האדמו"ר רבי משה חיים אפרים מסדילקוב זיע"א בעל "דגל מחנה אפרים", זה ביום י"ז אייר, וזה מרמז בתיבת "אהל", שהרי כשנסעו הדגלים במדבר, היו כולם ב"אוהלים", ונסע שם "דגל מחנה אפרים", והבן.

הכהן (ב סיון)

נראה לומר בס"ד רמז נפלא עד מאד שהנה בגמרא שבת (פ"ו ע"ב) אמר רבי יוסי שביום ב' סיון אמר הקב"ה לישראל: ואתם תהיו לי ממלכת "כהנים". וזה הפלא ופלא ממש בס"ד שתיבת "הכהן", יוצא ביום ב' סיון.

הכהן (ב סיון)

עוד נראה לומר בס"ד שהנה היארצייט של האדמו"ר רבי ישראל מויזניץ בעל "אהבת ישראל" זיע"א זה ביום ב' סיון, וזה מרמז בתיבת "הכהן", ש"כהן" הרי ממידת "החסד", כידוע, שרומז "לאהבה", שמי שאוהבים אותו, עושים לו חסד, וכן "כהן" מברך וצונו לברך את עמו ישראל "באהבה". ואהרן הכהן, שהיה "הכהן" הראשון, "היה אוהב שלום ורודף שלום", שזה מידת "האהבה", וזה מרמז על פטירתו של בעל "אהבת ישראל" שכידוע היה לו "אהבה" עצומה לכל יהודי ויהודי. וקירב כולם "באהבה" לעבודת ה' יתברך. והבן.

עכ"ל ידידי היקר הרה"ג גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א.

הרה"ג מרדכי גנוט שליט"א בעל לוח "דבר בעתו" הנפלא כתב לי, וז"ל:

להרה"ג ריחמ"א שליט"א

ענין זה שהיום הל"ג לעומר רמז במלה "מועד" שמעתי מכבר, לפני עשרות שנים, ובאחד המקומות בגליוני ספרי רשמתיו בשעתו, ויתכן גם בשם מי. אם יזדמן לידי – אוכל להוסיף פרטים, בעזהש"ת.

בברכת "לימטי טהור להאי יומא",

מ. ג.

ידידי היקר הרה"ג יואל טייטלבוים שליט"א, מו"ל ומחבר ספרים רבים, ברוקלין ניו יורק, כתב להוסיף לי על זאת, וז"ל:

בס"ד

כבוד רחמאי הגאון ריחמ"א שליט"א

דבר גדול הוא לכבוד התורה למצוא בה רמיזותיה וכמ"ש ז"ל (סוטה מט) משמת רבי עקיבא בטל כבוד התורה פירש"י בטל כבוד תורה - שהיה נותן לבו לדרוש כל קוץ וקוץ של כל אות וכ"ש תיבות ואתיות יתירות כגון בת ובת אני דורש (סנהדרין דף נא) וזהו כבוד תורה גדול שאין בה דבר לבטלה ע"כ.

נראה הטעם שנרשם על יום ה' אייר תיבת לו ע"פ המובא בשם הרה"ק מסאטמאר זי"ע שאחר ימי התלאות בהשואה היה זמן מוכן לגאולה רק באשר שרו ניגון התקוה בעת פדיונם מהלאגרון וכו' שרצו גאולת המינים נתחלף לגאולה של כח הס"ס שהוא שר הרוחני של ממשלת המינים ע"כ. וכן ע"ד ששמעתי בענין ה' אייר שהוא יום מסוגל לגאולה וכאשר לא זכו שציפו לגאולה בכח הזרוע נתחלף לגאולה של הס"ס ע"כ.

וכן תיבת לו במגילה אשר הכין לו היינו למרדכי ונתחלף להמן וזה ענין לו ביום ה' אייר ע"ד אשר הכין לו למרדכי וכעת נתחלף להמן וק"ל.

והנה בעוד מקום בתורה נרמז המ"ט יום בתיבות התורה תיבה ליום והוא בריש ספר בראשית וכמ"ש ב בבני"י (מאמרי לג בעמר) לבאר שורש שיטת ר' אלעזר (אבות ב יג) ר' אלעזר אומר **לב טוב** שהוא החשוב מכולן, כי כל תיבה מלשה"ק במקום שמופיע בתורה לראשונה שם הוא עיקר אותה הבחינה מתיבה זו (יסוד זה כתב ג"כ הגה"ק רבי צדוק הכהן זי"ע במחשבות חרוץ).

ופעם הראשון בתורה תיבת **טוב** הוא אחר **לב** תיבות והוא רמז דעיקר הטוב הוא בחי' הלב טוב וק"ל וע"ד זה מבאר דיום לג בעומר מישך שייך לענין תיבת **טוב** שהוא תיבה הלי"ג בתורה בחי' אור הגנוז אור כי טוב וע"כ מדליקין בו נרות עכת"ד ודפח"ח וש"י.

וע"ד זה נ"ל הטעם למנהג ישראל לאכול ביו"ט שבועות מאכלי **חלב** ומובא בבני יששכר ע"ש דכתיב להגיד בבקר חסדיך ר"ת חלב שהוא בחי' חסד והתורה הוא מבחי' החסד עכת"ד יעו"ש.

ונראה לי ע"ד הנרמז דהנ' תיבות הראשונים בתורה מקושרים עם ימי הספירה, תיבה לב שייכות ליום לב בעמר ותיבה לג ליום לג בעמר וכו' ונמצא תיבה החמישים שהוא תיבת **בקר** הוא נגד יום חג השבועות ושם מופיע ראשון בתורה, כי זה עיקר בחי' בוקר

אור ה' אור תורה וכמ"ש ויהי בהיות הבקר וגו' וק"ל, ובודאי מישך שייך לחג הבקר מאכלים להגיד בבקר חסדך וק"ל.

ובזה יובן ענין פלאי מש"כ הגאון רבי מיכאל דוב ווייסמאנדל זצ"ל בספר תורת חמד דתמצא ע"ד הדילוג תיבת אסתר כאשר תתחיל מאות א מתיבת בראשית ותדלג כמספר אותיות שבמגילה וכו' תמצא אותיות אסתר עכת"ד (והמשב"ק שלו כותב שאמר לו שגילו לו דבר זה משמים).

אכן תיבת אסתר להכא צ"ב.

ולפי המבואר שפיר נחא ומתוק לחיך דהרי תיבה הראשונה הוא ביום א' לספירת העמר שאז היתה נס פורים ע"י אסתר המלכה וק"ל. עכ"ל.

ידידי הרה"ג אברהם מייזעלס שליט"א מח"ס "מטבע שטבעו חכמים" (מאנטריאל קאנאדא), כתב לי, וז"ל:

לכבוד הרב שליט"א הנה יש רמז נאה ונחמד מאת הה"ק מבארניב זצ"ל כי מצות ספירת העומר הוא מצוה האמצעית של תריג מצוות מצוה שי' כי כשבונה בנין מקימים באמצע הבנין עמוד חזק לחזק כל הבנין וזו המצוה כוחו רב שהוא לטהרינו ולקדשינו ובזה מפרש המסורה תיבת ושי' נאמר ג'פ' ושא את כל חטאותי ושא עיניך ימה וצפונה ושא את מספר שמותם דהיינו ושי' הוא שי' רמז לספה"ע שהוא לטהרינו מקליפותינו וכן ושא עיניך ימה וצפונה כי בהעמוד שבאמצע הבנין יכול לראות בכל הצדדים וכן ושא את מספר שמותם דהיינו כי יש מ"ט אותיות בכללות הי"ב שבטים רמז למיט ימי הספירה. ואני אוסיף בחשבון האותיות כי בפסוק הראשון של ספה"ע אחרי וספרתם לכם עד סוף הפסוק ישנו בסך הכל מ"ט אותיות והפסוק שלאחריו עד ממחרת השבת וגו' יש בכל הפסוק סך הכל במנין חמישים אותיות רמז לתספרו חמישים יום. והוא טוב ויפה.

בברכת כל הטוב

אברהם מייזעלס מאנטריאל קאנאדא

ידידי היקר הרה"ג יקותיאל זלמן פיש שליט"א מח"ס "סוד החשמל" ה"ח ירושלים הוסיף על דברי הרה"ג אברהם מייזעלס שליט"א, וז"ל:

בס"ד

ישר כח

אולי מזה השתלשל שימ"ש הישמעלים נתנו שם עמר לשיקוף שלהם בהר הבית [מסגד עומר] כי הם מבינים שמצוה זו היא עמוד האמצע שעליו כל הבנין כן המצוה נקראת יום הנף מלשון נוף השם של המקדש ויום הנף כולו אסור כי מהרה יבנה המקדש וכו'.

וכן שמעתי מהרה"ג ר' אברהם אגשי שליט"א שהכתוב "וספרתם לכם" עם המלים בגימטריא משי"ח במלוי האותיות, לרמז שעבודת התשובה של ימי הספירה תביא את המשיח. וכן כל ענין הספירה והמספרים קשור עם ספירת המלכות ששם סוד המספר.

וכן שמעתי מהרה"ג ר' אברהם יצחק וינברג שליט"א שהעמר מתחיל עם קרבן שעורים ומסתיים עם קרבן חטים, ויש בו מ"י ימים נחד יוצא משי"ח. וכן חטים שעורים בגימטריא משה משיח. וכן משי"ח נרמז בחטים שעורים.

והוסיף הרה"ג ר' י. ש. צור שליט"א שספירת העומר בגימטריא סופת דוד הנופלת.

במדרש (ויק"ר כח, ו) אל תהי מצות העמר קלה בעיניך, שעל ידי מצות העמר זכה אברהם לירש את ארץ כנען, הדא הוא דכתב "ונתתי לך ולזרעך אחריך", על מנת "ואתה את בריתי תשמר", ואיזה זה מצות העמר. וכן מובא ב"שער הפנויות" להאריז"ל (ספירת העומר קפב) אור הפנימי היה נמשך בזמן שבית המקדש קיים, על ידי קרבן העמר.

מובא בספר 'התודעה' (פכ"ה) מנהג בישראל, אדם כותב מכתב לחברו בימי הספירה, מציין את היום שעומד בו בספירת העמר, כדי לזכור ולהזכיר את המצוה ולא להסיח הדעת ממנה. ויש שכותבים בדרך מליצה, כך וכך למטמונים. מטמונים, מ"ט מונים. ועל שם הכתוב "אם תבקשנה ככסף וכמטמונים תחפשנה, אז תבין יראת ה'". נראה שהשתלשל השם מטמונים על ספירת העמר, לרמז שהימים קשורים ליוסף היסוד שבו סוד, ומסתיר את השפע, ולכן הוא משפיע בסתר בבחינת מטמון, כמו שכתוב על יוסף (בראשית מג, כג) "ויאמר שלום לכם אל תיראו אלהיכם ואלהי אביכם נתן לכם מטמון באמתחתכם".

והוסיף הרה"ג ר' יוסף סופר שליט"א שהאותיות לפני מטמוני"ם, היינו מעליהם, חט"ה למל"ך, לרמז על ההכנה למתן תורה שנוזקה לעלות בדרגה, ולהביא חטה למלך, וההכנה היא בסוד הכתוב "וכמטמונים תחפשנה". וכן עמר נרמז בסור מרע.

וכן שמעתי בשם הרה"ג ר' עודד כי טוב שליט"א שאם נחשב את כל המספרים מ 1 עד 49, היינו אחד ועוד שנים וכו' עד 49, נקבל 1225. ואם נחלק 1225 ל 2 נקבל 612.5, היינו שהמספר האמצעי של מ"ט ימי העמר הוא מספר תרי"ג מצוות, שהן המטמון שאליהם אנו סופרים.

והוסיף הרה"ג ר' מ. פ. שליט"א ש"מטמון באמתחתכם", מרמז על השפעת יוסף היסוד, באמת - חתיכם, אמה מסמלת את היסוד, וחתיכם מרמז על החתונה שיש בהשפעת היסוד. עכ"ל.